

Uloga slikovnica u emocionalnom razvoju djece

Šogorić, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:354841>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Lucija Šogorić

ULOGA SLIKOVNICE U EMOCIONALNOM RAZVOJU DJECE

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Lucija Šogorić
JMBAG: 0131099176

ULOGA SLIKOVNICE U EMOCIONALNOM RAZVOJU DJECE
DIPLOMSKI RAD

Diplomski sveučilišni studij Pedagogije

Mentor:
prof.dr.sc. Kornelija Mrnjauš

Rijeka, 11. rujna 2024.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF EDUCATION

Lucija Šogorić

THE ROLE OF PICTURE BOOK IN THE EMOTIONAL
DEVELOPMENT OF CHILDREN

MASTER THESIS

Mentor:
prof.dr.sc. Kornelija Mrnjaus

Rijeka, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

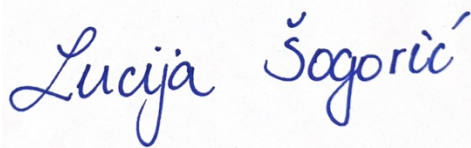
Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la rad pod naslovom: *navesti naslov rada* te da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime studenta/ice: Lucija Šogorić

Datum: 11.9.2024.

Vlastoručni potpis: _____

SADRŽAJ

UVOD	1
1. Slikovnica	2
1.1. Što je slikovnica?	2
1.2. Funkcije slikovnice.....	3
1.3. Vrste slikovnice	4
1.4. Važnost slikovnice u razvoju djeteta.....	5
2. Emocije i emocionalni razvoj	8
2.1. Emocije	8
2.1.1. Podjela emocija (primarne, sekundarne i socijalne)	8
2.2. Emocionalni razvoja djece	10
2.3. Razvoj emocionalnog izražavanja	11
2.3.1. Sreća	11
2.3.2. Ljutnja i tuga.....	12
2.3.3. Strah	12
2.4. Razvoj emocionalnog razumijevanja	12
2.5. Emocionalna inteligencija	14
2.6. Utjecaj okoline na emocionalni razvoj	15
3. Emocije u slikovnicama	16
3.1. Utjecaj slikovnice na emocionalni razvoj.....	16
3.2. Prikaz emocija u slikovnicama	17
3.3. Kako emocije trebaju biti prikazane u slikovnicama?	19
3.3.1. Kvalitetna slikovnica	19
3.3.2. Facijalna ekspresija emocija sreće, tuge, ljutnje i straha	20
4. Primjeri dosadašnjih istraživanja o povezanosti korištenja slikovnica i emocionalnog razvoja djece	22
5. Istraživanje	26
5.1. Opći cilj istraživanja	26
5.2. Specifični ciljevi istraživanja	26
5.3. Hipoteze	26
5.4. Istraživačko pitanje.....	27
5.5. Metodologija	27
5.5.1. Uzorak analize sadržaja	27
5.5.2. Analitička matrica.....	29
5.6. Rezultati	30
5.6.1. Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	31

5.6.2. Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	33
5.6.3. Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija.....	34
5.6.4. Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	36
5.7. Rasprava.....	36
Zaključak	39
LITERATURA	40
PRILOZI.....	43
1. Matrice analize sadržaja (prikaz analize sadržaja svake slikovnice posebno)	43
2. Matrica analize sadržaja (prikaz ukupnih rezultata analize sadržaja)	58

SAŽETAK

Slikovnica je djetetova prva knjiga te je zbog toga važno da je primjerena djetetovoj dobi svojim sadržajem, oblikom i veličinom. Dobrobiti slikovnice su široke, a jedna od njih je i mogućnost poticanja emocionalnog razvoja djece. Upravo se u posljednje vrijeme sve češće ističe važnost emocionalnog razvoja djeteta za njegovo zdravlje, budući uspjeh u životu i općenito zadovoljstvo životom. Kako bi slikovnice poticale emocionalni razvoj djeteta u svojim ilustracijama te u tekstu, trebaju biti zastupljene emocije.

Osnovne emocije su sreća, tuga, ljutnja, strah, gađenje i iznenađenje. S pomoću metode analize sadržaja analizirano je 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar u 2023. godini, odnosno zastupljenost emocija sreće, tuge, ljutnje i straha u ilustracijama i tekstu slikovnica, govor tijela povezan s izražavanjem emocija te prikaz emocija kao pozitivnih pojava. Istraživanjem je utvrđeno da 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar u 2023. godini, iako sve slikovnice primarno nisu osmišljene za poticanje emocionalnog razvoja djeteta, imaju potencijal to činiti. Sreća je najčešće prikazivana emocija u tekstovima i ilustracijama slikovnica, dok je ljutnja najmanje puta prikazana u ilustracijama i tekstovima slikovnica. Također, utvrđeno je da je u sedam slikovnica na doživljavanje emocija odgovoreno pozitivno, odnosno zagrljajem, pažnjom, validiranjem i nuđenjem načina nošenja s emocijom koju lik doživljava. Slikovnice svojim pričama i prikazima likova obogaćuju djetetov svijet pružajući mu priliku da se upozna s novim pojavama, riječima te da uči kako se nositi s onim što život pred njega stavlja.

Ključne riječi: emocionalni razvoj, ljutnja, slikovnica, sreća, strah, tuga

ABSTRACT

The picture book is the child's first book, so therefore it is important that it is appropriate for the child's age in terms of its content, shape and size. The benefits of picture books are wide-ranging, and one of them is the possibility of encouraging children's emotional development. Recently, the importance of a child's emotional development for his health, future success in life and general satisfaction with life has been emphasized more and more often. In order for picture books to encourage the emotional development of children in their illustrations and in the text, emotions should be represented.

The basic emotions are happiness, sadness, anger, fear, disgust and surprise. Using the content analysis method, the 20 most read picture books at the Children's Department of the National Library "Petar Preradović" Bjelovar in 2023 were analyzed, that is, the representation of emotions happiness, sadness, anger and fear in the illustrations and text of picture books, body language associated with the expression of emotions, and the presentation of emotions as positive phenomena. The research determined that the 20 most read picture books in the Children's Department of the National Library "Petar Preradović" Bjelovar in 2023, although not all picture books are primarily designed to stimulate the emotional development of children, have the potential to do so. Happiness is the most often depicted emotion in the texts and illustrations of picture books, while anger is the least often depicted in the illustrations and texts of picture books. Also, it was determined that in 7 picture books, experiencing emotions was answered positively, that is, with hugs, attention, validation and offering ways to deal with the emotion the character is experiencing. With their stories and depictions of characters, picture books enrich the child's world, giving him the opportunity to get acquainted with new phenomena and words, and to learn how to deal with what life throws at him.

Key words: anger, emotional development, fear, happiness, picture book, sadness

UVOD

Danas smo upoznati s činjenicom da je dijete, budućnost ovoga svijeta, aktivan sudionik u vlastitom razvoju, da posjeduje potencijal s kojim dolazi na ovaj svijet i za koji treba pomoć da se razvije. Kako bi se potencijal djeteta razvijao društvo je spremno osmisliti najrazličitije poticaje, svih dimenzija i vrsta. Postoje stručnjaci koji se vrijedno bave ovim temama te ističu kako je važno okolinu djeteta prilagoditi tako da potiče razvoj njegova potencijala. Još u povijest seže poticaj koji je zasigurno poznat našim bakama i djedovima, a to je slikovnica. Slikovnica ima sposobnost poticati različite aspekte djetetovog razvoja, ako je kvalitetno osmišljena te izrađena. Jedan od aspekata dječjeg razvoja na koji zasigurno i slikovnica ima utjecaj je emocionalni razvoj. Emocionalni razvoj mnogi stručnjaci stavljaju u fokus te ističu kako je važno poticati ga u obitelji i odgojno-obrazovnim ustanovama. U ovom će radu najprije biti definirana slikovnica, opisane njezine funkcije, vrste te će biti istaknuta njezina važnost u razvoju djeteta. Zatim će biti definirane emocije, opisan emocionalni razvoj djeteta, razvoj emocionalnog izražavanja i razumijevanja, biti će definirana emocionalna inteligencija te opisan utjecaj okoline na emocionalni razvoj. U poglavlju emocije u slikovnicama bavit ćemo se utjecajem slikovnice na emocionalni razvoj, prikazom emocija u slikovnicama te ćemo opisati kako emocije trebaju biti prikazane u slikovnicama. Primjeri dosadašnjih istraživanja o povezanosti korištenja slikovnica i drugih medija na emocionalni razvoj djeteta daju nam uvid u potencijal koji mediji mogu imati u poticanju emocionalnog razvoja djeteta te u načine na koje su emocije u njima prikazane. Na koncu rada će biti predstavljena metodologija, rezultati i rasprava istraživanja provedenog s ciljem utvrđivanja zastupljenosti emocija sreće, tuge, ljutnje i straha u 20 načitanijih slikovnica Dječjeg odjela Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar u 2023. godini.

1. Slikovnica

1.1. Što je slikovnica?

Poticajna okolina ima važnu ulogu u razvoju djeteta, a to potvrđuje i činjenica da ona djeca koja su boravila u poticajnoj okolini imaju razvijeniji mozak od one djece koja su boravila u okolini siromašnom poticajima (Budak i Cvijanović, 2015). Jedan od najpoznatijih poticaja u okolini djeteta je slikovnica. Postoje mnogobrojne definicije slikovnica, a u nastavku će biti predstavljene samo neke od njih. Prema Čačko (2000) prvim ocem slikovnice Europljani smatraju Friedricha Justina Bertucha, a upravo je on smatrao da je dječja slikovnica obavezan dio inventara dječje sobe... poput krevetića, lutke ili drvenog konjića, te da najranije poučavanje djeteta treba započeti preko slika (Čačko, 2000). Prema Hlevnjak (2000) slikovnica je, kako sama riječ kaže, zbir malenih slika. Malene slike zovemo pak minijaturama, odnosno ilustracijama. Ilustracija određuje slikovnicu i daje joj karakter. Slikovnicu prvenstveno vrednujemo kroz njezinu temeljnu odliku, kroz sliku (Hlevnjak, 2000). Prema Zalar i sur. (2009) slikovnica predstavlja čudesni prijelaz iz situacijskog konteksta u kojemu se dijete nalazi od jutra do mraka - u carstvo simbola koje „izriču“ crteži i slova u svom tajanstvenom suodnosu. Batič i Haramija (2013) slikovnice definiraju kao posebne oblike knjiga koji ujedinjuju tekst i ilustraciju u jedinstvenu cjelinu. Slikovnica ima tri važne značajke: tekst, ilustracije i sadržajno-oblikovani odnos između teksta i ilustracije. Tekst utječe na otkrivanje značenja ilustracije i obratno, ilustracija mijenja ili nadopunjuje značenje teksta (Batič i Haramija, 2013). Slikovnica je najznačajnija književna vrsta u književnosti za djecu. Djetetova je prva knjiga. Namijenjena je djetetu u predčitačkim i na početku čitalačkog razdoblja, odnosno u razdoblju kada je djetetov psihički i socijalni razvoj posebno intenzivan (Stražar, 1980). Osim što je slikovnica prva djetetova knjiga, ona svakodnevno uveseljava, odgaja i obrazuje velik broj djece pomažući im tako otkrivati suvremeni svijet (Stričević, 2006 prema Šišanović, 2011). Prema navedenim definicijama možemo zaključiti da slikovnica pripada djetinjstvu (Šišanović, 2011) te da je osnovna svrha njezina postojanja upravo dijete, kojem je namijenjena (Martinović i Stričević, 2011). Osim što je namijenjena djetetu, slikovnica, kako ističe Dolinšek (2004), obuhvaća širu populaciju čitača. Kvalitete koje privlače odraslog čitatelja su cjelokupna slika i likovna priča slikovnice, priče koje sadrže poruke o temeljnim ljudskim vrijednostima i kriju duboku životnu mudrost. Istovremeno, slikovnica povezuje odrasle i djecu. Tijekom čitanja među njima se uspostavlja interakcija koja je

najbolja kada izaziva osjećaje i emocije i kod djeteta i kod odraslog čitatelja (Dolinšek, 2004).

1.2. Funkcije slikovnice

Funkcije slikovnica, prema Čačko (2000), su: informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija, zabavna funkcija, a Martinović i Stričević (2011) spominju i govorno- jezičnu funkciju.

- a) **Informacijsko-odgojna funkcija** odnosi se na to da dijete u slikovnici dobiva odgovor na mnoga pitanja, koja si postavlja samo ili s kojima se obraća odraslima. Dijete će postupno naučiti da je knjiga izvor znanja. Također, slikovnica pomaže odraslima u objašnjavanju kako razumjeti veze, promjene, odnose među stvarima i pojavama. Postupno s pomoću slikovnice dijete uči razvijati mišljenje: analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje te apstrakciju (Čačko, 2000). Slikovnica djetetu osigurava pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, osobine ličnosti, zdravlje i ponašanje te uz odnose u društvu i obitelji (Martinović i Stričević, 2011).
- b) **Spoznajna funkcija** slikovnice ostvaruje se kada dijete s pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama, dobiva sigurnost da su njegove spoznaje i iskustva ispravni i da su njegovi stavovi adekvatni (Čačko, 2000). Prema Martinović i Stričević (2011) slikovnica omogućuje djetetu učenje o multikulturalnosti, traumatičnom iskustvu rata ili nasilja, o posebnim potrebama pojedinaca te drugim društvenim temama, starim zanatima, dalekim zemljama i sl. na zanimljiv i nenametljiv način, duhovit i prilagođen djetetu.
- c) **Iskustvena funkcija** slikovnica vrlo je važna sa stajališta socijalizacije djeteta. Naime, kada pogledamo dijete koje je raslo i koje se razvijalo na selu, živeći u prostoriji koja je ujutro bila blagovaona, popodne radionica, a uvečer spavaonica, vidimo da su djeca odrastala gledajući i prikupljajući iskustva stvaranja određenih proizvoda, okružena domaćim životinjama, procesima poput pečenja kruha ili leženja pilića. Danas pak, djeca vrlo rijetko svjedoče onome čemu su svjedočili njihovi roditelji pa nam slikovnica u takvim situacijama može pomoći u povezivanju dviju generacija, u započinjanju razgovora između roditelja i djeteta te razmjenu znanja i iskustva (Čačko, 2000).
- d) **Estetska funkcija** igra veliku ulogu u slikovnici. Upravo ona u djetetu razvija osjećaj ljepote, djeluje na njegove osjećaje, izaziva u njemu emocije. Dijete će vrlo rado poseći za lijepom knjigom, a likovna i grafička strana često su jedini i najvažniji poticaj interesa za knjigu (Čačko, 2000).

- e) **Zabavna funkcija** nije ništa manje važna od navedenih funkcija. Dijete se treba s knjigom igrati i zabavljati. Trenuci s knjigom ne smiju biti dresura, koja bi djetetu knjigu učinila dosadnom i odbojnom. Upravo kroz igru dijete upija znanje koje je za njega na prvi pogled skriveno (Čačko, 2000).
- f) **Govorno-jezična funkcija** ostvaruje se zbog toga što slikovnica potiče i podupire razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, djetetov morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina (Martinović i Stričević, 2011).

Prethodno spomenute funkcije razvijaju se jedna neovisno o drugoj (Martinović i Stričević, 2011). One su isprepletene te se mogu razvijati istovremeno, a to upravo ovisi o kvaliteti i vrsti same slikovnice. U suvremenom pogledu na djetinjstvo, osim što je dijete aktivno u svojem učenju, podupire se holistički pristup. Holistički pristup usmjeren je na sva područja razvoja koje je moguće razvijati onda kada je materijal s kojim se dijete susreće prilagođen njegovoj dobi, interesima i onda kada je kvalitetno osmišljen. Upravo slikovnica u sebi ima potencijal biti materijal koji će kod djeteta poticati više aspekata njegova razvoja.

1.3. Vrste slikovnice

Upravo zbog funkcija i široke uloge u životu djeteta postoji više vrsta slikovnica. Svaka od njih je na jedinstven i poseban način prilagođena malenom čitatelju i osmišljena upravo takva kakva je s ciljem razvoja djetetovih potencijala. Majhut i Zalar (2008, prema Martinović i Stričević, 2011), donose široku podjelu slikovnica dijeleći ih s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenata. Prema obliku razlikujemo sljedeće slikovnice: leporello, pop-up, nepoderive, slikovnicu igračku te multimedijску slikovnicu koja uključuje sliku, tekst i zvuk (Martinović i Stričević, 2011). Danas u svijetu pronalazimo i elektroničke slikovnice koje se sve češće pojavljuju. Također, prema Martinović i Stričević (2011), dijelimo slikovnice s obzirom na strukturu izlaganja, a mogu biti narativne i tematske. Prema sadržaju slikovnice mogu biti vrlo raznolike te je gotovo nemoguće navesti sve skupine tema kojima se slikovnice mogu baviti. Neke od najčešćih tema su svakako teme iz svakodnevnog života djeteta, pa tako nailazimo na teme poput: životinja, prijevoznih sredstava, igara i sl. (Martinović i Stričević, 2011). Prema vrsti tehnike koja je upotrijebljena pri oblikovanju likovne dimenzije, slikovnice mogu biti fotografske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, lutkarske, interaktivne te strip-slikovnice (Martinović i Stričević, 2011). Prema Martinović i Stričević (2011) u odnosu na sudjelovanje recipijenata razlikujemo slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one kojima se služi uz pomoć roditelja.

Osim na prethodno spomenute podijele u literaturi nailazimo na njih još nekoliko. Matulka (2008, prema Batarelo Kokić, 2015) slikovnice dijeli na: slikovnice za početne čitače, slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept, slikovnice u digitalnom formatu, slikovnice igračke te slikovnice u stihovima. *Slikovnice za početne čitače* djeca mogu lako čitati sama ili uz pomoć odraslih. *Slikovnice koje se vezuju na određeni koncept* djeci mogu poslužiti za upoznavanje s brojevima, slovima, bojama, veličinama i oblicima. Važno je napomenuti kako navedene slikovnice nisu zamijene za primarno iskustvo učenja određenih koncepata, već služe kao pomoć i podrška u procesu prikupljanja iskustava zahvaljujući kojima dijete uči. *Slikovnice u digitalnom formatu* pojašnjene su kroz složenost i brojnost sastavnica. Sve zastupljenija kategorija slikovnica su *slikovnice igračke*, a ulazak igračke u slikovnicu prepoznatljiv je po načinu korištenja slikovnica. Slikovnice igračke zahtijevaju interakciju te su uvod u dječju književnost i čitanje, a moguće ih je prikazati u četiri podvrste: kartonske slikovnice, trodimenzionalne slikovnice, preklopnice i slikovnice s izrezima (Matulka, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015). *Slikovnice u stihovima* uključuju poeziju, uspavanke, brojalice i druge tekstove s rimom. Velik broj podjela i vrsta slikovnica govori nam o prepoznatoj važnosti slikovnica u djetetovom životu. Najčešće, slikovnice odabiremo prema njihovom sadržaju jer upravo u slikovnicama leži potencijal pomoći za učenje prvih riječi pa sve do učenja rješavanja složenih problema poput vršnjačkih svađa ili dolaska braće i sestara u obitelj (Matulka, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015).

1.4. Važnost slikovnice u razvoju djeteta

Koliko je slikovnica u djetetovom životu važna svjedoče nam mnogobrojni izvori koji se bave područjima na koja susret sa slikovnicom u djetetovom životu mogu utjecati. To nam potvrđuju i Martinović i Stričević (2011) govoreći da slikovnica, kao prvi pisani tekst s kojim se dijete susreće, ima vrlo važnu ulogu u djetetovom razvoju, a posebice u okviru općeg razvoja i uloge u razvoju jezika. Upravo zbog toga što se dijete sa slikovnicom, ako odrasli prepoznaju njezinu važnost i njezin potencijal za razvoj djeteta, susreće vrlo rano ona postaje jedno od područja uspostavljanja i razvoja komunikacije između odraslog i djeteta te stoga može utjecati na razvoj govora (Šišanović, 2011). Zalar i sur. (2009) tvrde da je svrha slikovnice da pomaže djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi, ona razvija spoznajni svijet djeteta, izaziva emocije, bogati fond riječi i razvija govor te zadovoljava potrebu za novim. Županić Benić i Kalić (2019) ističu sljedeće koristi slikovnice: pomaže djeci u otkrivanju svijeta pisanog i likovnog djela, podupire njihov kognitivni i emocionalni razvoj, proširuje njihov govor i vokabular te im pruža novinu. Također, slikovnice pomažu u izgradnji književnih vještina kao što su mašta,

kreativnost i kritičko mišljenje jer čitatelj treba samostalno obraditi tekst i ilustracije te ih integrirati kako bi doživio priču (Županić Benić i Kalić, 2019). Prema Šišanović (2011) slikovnica prvim slikama utječe na stjecanje informacija o bojama, veličinama, skladu, o umjetnosti. Kao što je već spomenuto, slikovnice utječu na razvoj govora pa su tako prve riječi prvi poticaj i osnova za gradnju dječjeg rječnika, učenje govora, razvoj osjećaja za jezik (Šišanović, 2011). *Prvi pojmovi u slikovnicama za najmlađe prve su pisane informacije o svijetu oko djeteta i o njemu samom, osnova su i poticaj za učenje te intelektualni razvoj. Prve rime pak, osnova su i poticaj za prihvatanje poezije, poticaj za vlastito stvaralaštvo. Dakle, ako je napravljena kako treba, slikovnica predstavlja skup odgojnih i obrazovnih sadržaja i vrijednosti koje trebaju međusobno korespondirati kako bi bile pravi izazov i poticaj* (Šišanović, 2011, str. 8). Prema Batarelu Kokić (2015) istraživanja koja su proveli Waisk i Bond (2001) utvrđuju da aktivnosti povezane s knjigama i čitanjem mogu promicati razvoj jezika i pismenosti kod djece. Također, istraživanja pokazuju da rana iskustva s knjigama predviđaju kasniju uspješnost u čitanju, a da je dijaloško čitanje izrazito uspješno za razvoj pismenosti (Batarelu Kokić, 2015). Prema Budak i Cvijanović (2015) veliki broj istraživanja pokazuje da je čitanje djetetu od najranije dobi jednako važno za njegov razvoj kao i briga o njegovim osnovnim potrebama. Djeca koja su tijekom prvih godina života aktivno uključena u komunikaciju, imaju bolje rezultate na testovima znanja i vještina u osnovnoj školi nego djeca koja nisu toliko bila izložena jeziku (Budak i Cvijanović, 2015). Prema Ciecerski i sur. (2019) slikovnice mogu pomoći djeci da steknu bolje razumijevanje svijeta oko sebe i povežu se sa sadržajem koji čitaju na smislen način, a mogu poslužiti i kao alat koji budi interes i zanimanje za nove do sada neistražene teme. Socijalizacijska i iskustvena uloga slikovnice očituje se u tome što djeca čitajući slikovnice u suradnji s drugom djecom ili odraslima stvaraju nova znanja, jačaju prijateljstva i iznose svoje mišljenje i iskustva (Hlevnjak, 2000). Važno je napomenuti da slikovnice ne postoje samo kako bi utjecale na različita područja djetetovog razvoja, već su u prvom redu osmišljene kao poticaj za zabavu. Upravo to što dijete uživa igrajući se slikovnicama omogućava mu i razvoj svojih potencijala. Danas, kada postoji velik izbor različitih vrsta slikovnica, važno je odrediti cilj s kojim želimo u život djeteta donesti slikovnicu. Ona ne treba biti udžbenik za učenje, već jedan od poticaja za igru. Jedino takva ima mogućnost razvijati ljubav prema čitanju i kontaktu s knjigama. Slikovnice djecu upoznaju s knjigama, razvijaju njihovu potrebu za knjigama i pomažu im da svijet sagledaju očima umjetnika (Zalar i sur., 2009). Iako se svijet slikovnica u modernom svijetu mijenja, osmišljavaju se novi oblici i vrste, sadržaji, uloga slikovnica i njezina važnost za djetetov život je stalna. Zbog toga što je uživanje djece u slikovnicama, bez obzira na način na koji se

slikovnice „čitaju“, osnova su za kasniji razvoj čitalačke pismenosti, učenje o društvenim vrijednostima te uspjeh u školi, važno je da odrasli kreiraju okolinu koja će biti bogata i slikovnicama. Naravno, ne smijemo zaboraviti da je djetetu potrebna slikovnica koja će biti u skladu s njegovim potrebama i iskustvom, pratiti i podupirati njegov razvoj, odgovoriti na njegove trenutne, ali i specifične potrebe i interese (Martinović i Stričević, 2011).

2. Emocije i emocionalni razvoj

2.1. Emocije

Emocija izražava našu spremnost da uspostavimo, održimo ili promijenimo naš odnos prema okolini u nama važnoj situaciji (Berk, 2015). Emocije su univerzalne, biološke i relacijske, proizlaze iz ljudskih privrženosti, društvene komunikacije i pro socijalnih — kao i antisocijalnih — susreta s drugima i pružaju osnovu za njih (Harper, 2016). Mogu biti jake ili slabe, mogu u nama stvoriti napetost višeg i nižeg stupnja, emocije su jednostavne i složene (Andrilović i Čudina, 1990). Prema Le Forge (2018) uloga emocija u našim svakodnevnim interakcijama nije ništa drugo nego ključna, u rasponu od osiguravanja opstanka naše vrste do boljih međuljudskih odnosa. Osim doprinosa preživljavanju, emocije utječu na naše donošenje odluka, utječu na naše ponašanje i dobrobit (Le Forge, 2018). Harper (2016) ističe da emocije utječu na društveni razvoj i daju boju našim iskustvima. One se, prema Berk (2015), pojavljuju zbog stalnih interakcija između osobe i okoline, a s promjenama okolnosti pojedinca fleksibilno služe različitim funkcijama. Emocije kod djece obilježavaju različite situacije svakodnevnog života, a to se očituje u vikanju oduševljenja tijekom igre, veselju zbog samostalnog dovršavanja zadataka, ljutitom prkosu kada se suoče s neugodnim zadatkom i uznemirenosti zbog svađe s prijateljem (Harper, 2016). Dječje emocije razlikuju se od emocija odraslih po nekoliko karakteristika. One su: jednostavne, spontane i dijete ih odmah izražava. Dječje su emocije češće, kratkotrajnije, snažnije te, budući da dijete još nema razvijenu samokontrolu, ono svoje emocije otvoreno pokazuje, što nam omogućuje lakši uvid u njegov svijet (Gjurković, 2018). Također, djeca trebaju steći kontrolu nad svojim emocijama kako bi se adaptirala na svoj fizički i socijalni svijet, kao što to čine s motoričkim, kognitivnim i socijalnim ponašanjem (Berk, 2015). Prema Berk (2015) mali broj emocija se do kasnog djetinjstva pokazuje upravo zato što djeca s razvojem emocionalne samoregulacije usvajaju i kulturna pravila o tome koje je emocije u redu pokazivati i kada. Zbog toga, važno je poznavati faze emocionalnog razvoja u djeteta kako bismo ga adekvatno poticali. Emocije možemo podijeliti na primarne, sekundarne i socijalne.

2.1.1. Podjela emocija (primarne, sekundarne i socijalne)

Emocije možemo podijeliti na primarne, sekundarne i socijalne. Pojam osnovnih emocija prvi je opisao Ekman. On navodi sljedeće primarne emocije: ljutnja, strah, tuga, sreća, iznenađenje i gađenje. Prema Šimić i sur. (2021) primarne emocije su urođene, izražene u prvih 6 mjeseci života te su povezane sa specifičnim izrazima lica. Također, različiti izrazi lica

primarnih emocija tumače se i reproduciraju na sličan način u različitim kulturama. Kovačević i Radmanović (2016) navode sljedeća zajednička obilježja svim primarnim emocijama: rano se javljaju se rano, zajedničke su višim primatima i ljudima, nastaju brzo i traju kratko i imaju jasnu reakciju na događaje koji su izvan vlastite kontrole.

Sekundarne emocije su sram, nelagoda, krivnja, zavist i ponos. Chabot i Chabot (2009) uz sekundarne navode i socijalne emocija. Popis sekundarnih i socijalnih emocija vidi u Tablica 1. Razvijamo ih pomoću učenja u različitim životnim situacijama i okolnostima. Sve sekundarne i socijalne emocije su naučene i potječu iz primarnih emocija. Upravo zbog toga, obrazovanje i kultura imaju velik utjecaj na njihovo učenje. Djeca ih počinju pokazivati krajem druge godine kada postaju svjesna samih sebe kao odvojenih pojedinaca, a osim svijesti o sebi, sekundarne emocije zahtijevaju i upute odraslih o tome kada osjećamo pojedinu emociju (Vignjević i Brandt, 2017). Chabot i Chabot (2009) navode primjer kako o nesigurnosti govorimo zato što ne razumijemo temu razgovora, o frustraciji nakon neuspjeha ili o osjećaju prevarenosti nakon loše ocjene. Ovim primjerom potvrđuju kako nas životno iskustvo dovodi do toga da osjećamo sekundarne i socijalne emocije.

Tablica 1. *Sekundarne i socijalne emocije (Chabot i Chabot, 2009, str.40).*

Strah	Ljutnja	Tuga	Gadenje	Prezir	Iznenadenje	Veselje
Tjeskoban, brižan, uplašen, kriv, užasnut, neodlučan, nesiguran, preplašen, ljubomorani, zbunjen, zaokupljen, ismijan, sramežljiv, prepadnut, plašljiv, rastrgan, uhvaćen u zamku, neizvjestan, zabrinut.	Ogorčen, frustriran, bijesan, pun mržnje, neprijateljski, nestrpljiv, blokiran, razdražljiv, ljubomorani, ljut, uvrijeđen, nemiran.	Pogođen, posramljen, pokajanje, skršen, prevaren, odbačen, potišten, žalostan, ponižen, povrijeđen, ljubomorani, sjetan, nostalgican, preplavljen, rastužen, kajući, utišan, ranjiv.	Uzrujan, hladan, posramljen, averzivan, ogorčen, zgađen, ponižen, povrijeđen, sputan, preplašen, razdražljiv, omražen, odbojan.	Ponižen, uobražen, uvrijeđen, odbijajući, revoltiran, smućen, podcijenjen.	Začuden, zaprepašten, nestrpljiv, impresioniran, nesiguran, potresen, obamro, uznemiren.	Srdačan, ugodan, pouzdan, zadovoljan, oduševljen, zanesen, entuzijastičan, euforican, uzbuđen, polaskan, sretan, zaljubljen, radostan, veseo, optimističan, svestran, olakšan, zadovoljen, siguran.

U nastavku ovog rada će se spominjati sljedeće četiri emocije: sreća, tuga, ljutnja i strah. Razlog tome je to što ih je vrlo lako prepoznati kod djece jer ih doživljavaju te svojim ponašanjem izražavaju vrlo često. U literaturi pronalazimo kako su te četiri emocije općenito

najčešće istraživane. Također, najviše sekundarnih i socijalnih emocija nalazi se upravo u pozadini ovih četiri emocija te njihovo prepoznavanje i imenovanje stvara dobar temelj i za prepoznavanje i imenovanje velikog broja sekundarnih i socijalnih emocija. Naravno, emocije gađenje i iznenađenje nisu zanemarive te se smatraju jednako važnima kao i odabrane četiri emocije. Ipak, u ovom će radu u kontekstu istraživanja prikaza emocija u slikovnicama biti analizirane emocije sreće, tuge, ljutnje i straha.

2.2. Emocionalni razvoja djece

Emocionalni razvoj dugo je bio u sjeni kognitivnog razvoja (Berk, 2015) jer se fokus u svijetu posebno stavlja na intelektualna postignuća za koja se sve do nedavno smatralo jedino posljedicama kognitivnog razvoja. Danas pak, znamo i istraživanja nam potvrđuju da je emocionalni razvoj kojeg je posljedica emocionalna inteligencija, jednako važan kao i kognitivni razvoj. Za Gjurković (2018) emocionalni razvoj jedan je od najvažnijih procesa razvoja čovjeka. Rezultat je međusobnog utjecaja djetetova temperamenta i okoline u kojoj dijete odrasta. Koliko god da su fizički, kognitivni razvoj i razvoj govora bitni, ako emocionalni razvoj nije u skladu s dobi, djetetu i odrasloj osobi će biti teže bez obzira na sve znanje ili određene sposobnosti koje posjeduju (Gjurković, 2018).

Prema Brajša-Žganec (2003) faze emocionalnog razvoja mogu se podijeliti u tri skupine: usvajanje emocija, diferenciranje i transformacija emocija. *Usvajanje emocija* odvija se u ranom djetinjstvu i uključuje refleksne reakcije, karakteristike temperamenta te usvajanje određenih emocionalnih obilježja. Također, u ovoj fazi djeca uče prepoznavati emocije. *Diferenciranje emocija* je faza koja se odnosi na povezivanje i odvajanje izraza i osjećaja prema ili od određenog konteksta ili ponašanja. U fazi diferenciranja emocija dolazi do modifikacija signala iz okoline, pri čemu se taj proces odvija pod utjecajem učenja te prvenstveno obiteljskih obrazaca ponašanja, a emocionalne reakcije povezuju se s novim kontekstom. Posljednja faza, *transformacija emocija*, je najsloženija i najmanje istražena faza emocionalnog razvoja, a u njoj dolazi do povezivanja emocionalnog iskustva i verbalizacije emocija (Brajša-Žganec, 2003).

U nastavku ćemo opisati socijalizaciju emocija, prema Andrilović i Čudina-Obradović (1994; prema Starc i sur., 2015) koja se događa na tri načina:

1. Dijete promatranjem i oponašanjem osoba u svojoj okolini uči koje situacije, predmeti i pojave trebaju izazvati pojedine emocije. Dijete promatrajući svoje roditelje zaključuje koje je emocije poželjno i u kojim situacijama izražavati, a koje ne. Važno je da su

odrasli koji dolaze u kontakt s djecom svjesni te činjenice te da budu modeli koji omogućuju djetetu učenje da su sve emocije u redu i da ih je u redu izražavati.

2. Socijalna okolina (roditelji, bliske osobe, odgojitelji...) daje modele za oponašanje načina i intenziteta emocionalnog izražavanja. Dakle, dijete upija reakcije osoba u svojoj okolini, njihove načine izražavanja emocije i usvaja ih kao svoje vlastite. Kada govorimo o izražavanju emocija to uključuje mimiku, kretanje, govor i njihov intenzitet u izražavanju i priopćavanju drugima. Činjenica da je sve emocije u redu izražavati usko je vezana uz to da ih je važno izražavati na adekvatan način, a to djeca uče od svojih modela – roditelja i drugih odraslih osoba u okolini.
3. Socijalnim učenjem, odnosno upijanjem iz okoline i iz odnosa u kojima se dijete nalazi s bliskim osobama, postiže se kontrola emocija (samoregulacija). Dakle, socijalna okolina ima moć naučiti dijete da je pojedine emocije potrebno prikrivati i da ih nije u redu izražavati.

2.3. Razvoj emocionalnog izražavanja

Prema Berk (2015) dječje je izražavanje emocija usko povezano s njihovom sposobnosti tumačenja emocionalnih signala drugih ljudi. U nastavku ćemo opisati najprije razvoj izražavanja emocija kod djeteta, a zatim i razvoj razumijevanja emocija. Izražavanje emocija kod djeteta prisutno je od najranijih dana, a na samom početku ono se svodi na izražavanje ugodne i neugode. Kako se dijete razvija i njegovo izražavanje emocija postaje sve složenije. Stjecanje vokabulara za opisivanje emocija omogućuje djeci da dosljednije prepoznaju svoje osjećaje i povežu ih s ranijim emocionalnim iskustvima. Tako djeca uče iz iskustva i počinju svjesno preuzimati kontrolu nad emocionalnim izražavanjem (Harper, 2016). U nastavku će biti opisan razvoj izražavanja emocija radosti, ljutnje, tuge i straha. Izražavanje navedenih emocija biti će opisano upravo zato što će u istraživanju ovog rada biti istraživane te četiri emocije.

2.3.1. Sreća

Sreća se izražava osmijesima i gromoglasnim smijanjem. Prema Berk (2015) tijekom prvih tjedana života bebe se smiju kada su site, kada su u REM fazi sna i kao odgovor na nježne dodire i zvukove, poput dodirivanja kože, ljuljanja i majčina nježnog glasa visoke frekvencije. Krajem prvog mjeseca dijete se počinje osmjehivati na zanimljive slike. Pojavu socijalnog osmjeha izaziva roditeljska komunikacija s djetetom. Kako dijete raste, njegovo smijanje postaje sve organiziranije te ga dijete uči prilagođavati ovisno o kontekstu i situacijama u kojim se nalazi. Tako, na primjer, sredinom prve godine dijete se osmjehuje i smije više prilikom

interakcija s poznatim ljudima, a ta preferencija jača povezanost između roditelja i djeteta. Krajem prve godine života, osmijeh postaje namjerni socijalni signal (Berk, 2015).

2.3.2. *Ljutnja i tuga*

Novorođenčad na neugodna iskustva, poput gladi, bolne medicinske postupke, promjene temperature u tijelu i previše ili premalo poticaja, odgovaraju općom uznemirenošću (Berk, 2015). Prema Berk (2015) intenzitet ljutih izraza lica povećava se između četvrtog i šestog mjeseca pa sve do druge godine. Kako djeca postaju starija na više situacija počinju reagirati ljutito. Iako se izrazi tuge pojavljuju kao reakcija na bol, gubitak predmeta i kratko razdvajanje, manje su uobičajeni od ljutnje (Alessandri, Sullivan i Lewis, 1990 prema Berk, 2015). Tuga se javlja često kada se dijete razdvaja od roditelja (punog ljubavi) ili kada je komunikacija između roditelja i djeteta narušena.

2.3.3. *Strah*

Strah se pojavljuje tijekom druge polovine prva godine (Berk, 2015). Prepoznajemo ga u situacijama kao što su oklijevanje prije igranja novom igračkom, u situacijama kada dijete puže pred visinom te strah od nepoznatih osoba. Prema Starc i sur. (2015) strah od novih i nepoznatih osoba i od nepoznatih lica pojavljuje se u šestom mjesecu života, a između 7. i 12. mjeseca života se povećava učestalost njegova izražavanja. Kada je u pitanju strah važno je ne negirati ga i ne preusmjeravati pozornost, već suprotno. Potrebno je vidjeti dijete koje osjeća strah, imenovati ga i pružiti sigurnosti. Roditelji u situacijama straha trebaju biti sigurna baza kojoj se dijete vraća kada ga taj osjećaj preplavi (Berk, 2015).

2.4. *Razvoj emocionalnog razumijevanja*

„Razumijevanje emocija uključuje djetetovu sposobnost prepoznavanja vlastitih osjećaja i razumijevanje povratnih informacija povezanih s tim osjećajima te procese povezanosti emocija i vanjskih događaja“ (Brajša-Žganec, 2003., str. 37). Prema Oatley i Jenkins (2003) u prvim mjesecima života djeca imaju sposobnosti izražavanja i percepcije emocija koje su primjerene njihovim potrebama u odnosima s drugim ljudima, mogu signalizirati svoju uznemirenost od prvih trenutaka života, a ubrzo zatim mogu signalizirati i radost. Također, kao i razvoj izražavanja emocija i razvoj njihova razumijevanja posredovan je kroz jezične procese uključene u određenim okruženjima kao što je, na primjer, razgovor roditelja i djeteta (LeForge, 2018). Prema LeForge (2018), nekoliko studija ukazuje na odnos između razumijevanja koje dijete ima o svojim emocijama kao i o emocijama drugih i kvalitete njegovog ili njezinog

prosocijalnog ponašanja s vršnjacima i učiteljima, u njihovoj društvenoj prilagodbi i akademskom postignuću. Od treće do četvrte godine života, što je bolje emocionalno razumijevanje djece, to su manji problemi u ponašanju (antisocijalno ponašanje, agresija, ograničena empatija itd.) (LeForge, 2018). U Tablici 2 daje se prikaz razvoja razumijevanja emocija prema dobi djece. Dob od 0 do 6 mjeseci u kontekstu razvoja razumijevanja emocija karakterizira reagiranje na emocionalne izraze i ton glasa te prepoznavanje emocija uparivanjem osjećajnog tona skrbnika u komunikaciji licem u lice. U dobi od 7 do 12 mjeseci razvija se razumijevanje značenja emocionalnih izraza iz okoline te se djeca upuštaju u socijalno referenciranje. Traženje emocionalnih signala roditelja za tumačenje emocionalnog značenja situacije karakteristično je za dob od 12 mjeseci. U dobi od 1 do 2 godine započinje širenje broja riječi koje označavaju emocionalni doživljaj te uvažavanje da se emocionalne reakcije drugih mogu razlikovati od njihovih. Razumijevanje emocionalnih signala, kao i njihovih uzroka i posljedica, razvija se u dobi od 3 do 6 godina.

Tablica 2. *Razvoj razumijevanja tuđih emocija*

Dob	Razumijevanje emocija
<i>0-6 mjeseci</i>	Reagiranje na emocionalne izraze i ton glasa (Starc i sur., 2015). Prepoznavanje emocija uparivanjem osjećajnog tona skrbnika u komunikaciji licem u lice (Berk, 2015).
<i>7-12 mjeseci</i>	Razumijevanje značenja emocionalnih izraza iz okoline (Starc i sur., 2015) i upuštanje u socijalno referenciranje (Berk, 2015).
<i>12 mjeseci</i>	Traženje emocionalnih signala roditelja za tumačenje emocionalnog značenja situacije (Starc i sur. 2015).
<i>1-2 godine</i>	Širenje broja riječi koje označavaju emocionalni doživljaj (Starc i sur., 2015) i uvažavanje da se emocionalne reakcije drugih mogu razlikovati od njihovih (Berk, 2015).
<i>3-6 godina</i>	Povećava se razumijevanje emocionalnih signala, kao i njihovih uzroka i posljedica (Starc i sur., 2015).

2.5. Emocionalna inteligencija

U posljednje vrijeme često možemo čuti za pojam emocionalna inteligencija. Posebna pozornost koja se pruža emocionalnoj inteligenciji zaista je znanstveno opravdana, a o tome ćemo pisati u nastavku. Emocionalnu inteligenciju prvi spominje Howard Gardner, ubrajajući ju u svoj model višestrukih inteligencija (Slavić, 2010). Prema Tominey i sur. (2017) emocionalna inteligencija je skup vještina povezanih s praćenjem vlastitih i tuđih emocija te sposobnost korištenja emocija za usmjeravanje vlastitog razmišljanja i djelovanja. Prema Hercigonja (2018) emocionalna inteligencija se odnosi na sposobnost prepoznavanja značenja emocija i njihovih veza, korištenja emocija kao temelja razumijevanja i rješavanja problema. Nadalje, uključuje korištenje emocija za poboljšanje kognitivnih aktivnosti. Djeca s višom emocionalnom inteligencijom sposobnija su obratiti pozornost, više su angažirani u školi, imaju pozitivnije odnose, empatičniji su i bolje reguliraju svoje ponašanje (Tominey i sur., 2017). Također, Vuković, Keček i Hunjet (2024) ističu da razumijevanje vlastitih osjećaja djeci omogućuje da se nose s negativnim emocijama na društveno prihvatljiv način, što može smanjiti razinu stresa i anksioznosti. U modelu Mayera i Saloveya, prema Hercigonja (2018), pronalazimo strukture sposobnosti i vještina uključenih u konstrukt emocionalne inteligencije, a bit će opisane u nastavku. 1. razina odnosi se na: percepciju, procjenu i izražavanje emocija. *Dakle ta prva razina predstavlja najjednostavniju emocionalnu sposobnost, s pomoću koje pojedinac, manje ili više precizno, zapaža koje emocije se kriju iza nečijeg fizičkog stanja, osjećaja i razmišljanja. Ova se sposobnost odnosi kako na zapažanje vlastitih emocije tako i na percepciju emocija drugih osoba. Isto tako pojedinac je u određenoj mjeri sposoban prepoznati emocije u umjetničkim djelima, i u drugim živim i neživim objektima koji ga okružuju* (Hercigonja, 2018, str. 21) . Druga razina naziva se emocionalna facilitacija mišljenja, a uključuje sposobnost da se emocije koriste na načine koji olakšavaju intelektualne procese, odnosno, sposobnost da pojedinac usmjerava na one informacije koje su mu važne (Hercigonja, 2018). Prema Hercigonja (2018) treća razina odnosi se na razumijevanje i analizu emocija. *Tada dijete počinje primjećivati sličnosti i razlike između simpatije i ljubavi, netrpeljivosti i bijesa primjerice. Kasnije se javlja i sposobnost tumačenja značenja koje emocije prenose s obzirom na odnose. Dijete je u stanju uočiti da se u nekim situacijama mogu istovremeno javiti i suprotne emocije (ljubav i mržnja), te da se kombinacijom različitih emocija dobivaju nove kvalitete* (Hercigonja, 2018, str. 22). Posljednja i najsloženija razina emocionalne inteligencije, prema Hercigonja (2018), odnosi se na svjesnu regulaciju emocija koja vodi emocionalnom i intelektualnom napretku. *To je sposobnost upravljanja emocijama u sebi i drugima*

ublažavanjem negativnih emocija i pojačanjem ugodnih, a da se ne umanjuje ili prenapregne informacija koju one prenose (Hercigonja, 2018, str. 23). Razumijevanje razina emocionalne inteligencije će nam kasnije pomoći u objašnjavanju značaja prikaza emocija u slikovnicama za emocionalni razvoj djeteta.

2.6. Utjecaj okoline na emocionalni razvoj

Kako bi se dijete emocionalno razvijalo potrebna mu je podržavajući okolina, okolina koju čine osobe koje zaista slušaju svoju djecu – ne samo njihove riječi već i osjećaje koji stoje iza njih (Gottman i DeClaire, 2022). Prema Vranjican, Prijatelj i Kucalo (2019) emocionalne vještine čine temelj za kasnije učinkovito funkcioniranje u različitim domenama života. Također, DeMeulenare (2015) period djetinjstva ističe kao posebno važno razdoblje u kojem dijete uči o osjećajima i emocijama i o načinima kako ih izražavati i prepoznavati. Upravo je zbog navedenog važno naglasak staviti na okolinu u kojoj dijete odrasta i na njezin utjecaj na emocionalni razvoj. Naime, okolina djeteta može stvoriti uvjete za razvoj pozitivne slike o sebi, samopouzdanje i samopoštovanje, školski uspjeh, fizičko zdravlje te opće zadovoljstvo životom, ako je spremna podržavati djetetov emocionalni razvoj. Prema Brajša-Žganec (2003) roditelji svojim ponašanjima i reakcijama uče djecu kako i kada izražavati emocije, kako tumačiti tuđe emocionalno ponašanje te kako upravljati svojim emocijama da bi se mogli primjerenom ponašati. Hoće li dijete usvojiti uvjerenja da su neke emocije dozvoljene, a neke ne, ovisi od odgovora njegovih roditelja na izražavanje emocija. Dakle, roditeljska uvjerenja te njihova svijest o vlastitim emocijama utječe na to kakva će uvjerenja i svijest o emocijama izgraditi dijete (Brajša-Žganec, 2003). Prema Gottman i DeClaire (2022) komunikacija o emocijama može pomoći roditeljima da svoju djecu nauče vrijednostima, a da bi se to dogodilo roditelji moraju pokazati poštovanje prema osjećajima svoje djece. Roditelji trebaju djetetu osigurati okruženje u kojem će se ono osjećati sigurno i viđeno jer upravo je to preduvjet za zdrav emocionalni razvoj.

3. Emocije u slikovnicama

3.1. Utjecaj slikovnice na emocionalni razvoj

Slikovnice, kao važan element poticajne okoline, imaju širok spektar djelovanja u smjeru dobrobiti i razvoja potencijala djeteta. Upravo zbog toga, te zbog važnosti emocionalnog razvoja djece, važno je razmotriti utjecaj slikovnice na emocionalni razvoj. Prema Harper (2016) slikovnice su idealne za pomoć obiteljima i učiteljima u razvoju dječje socijalno-emocionalne pismenosti, osjetljivosti i samoregulacije.

Prema Nikolajeva (2013) osnovne emocije su univerzalne i neovisne o verbalnom jeziku, a njihovo tjelesno izražavanje, posebice mimike, držanje tijela i gestikulacije, ne zahtijevaju posebno učenje. Njih dijete upija iz svoje okoline, od bliskih osoba, likova iz crtanih filmova i slikovnica, prijatelja... Djeca, dakle, neće na samom početku znati imenovati emocije tuge ili straha (ili bilo koju drugu emociju) na sljedeći način: "Bio je tužan", ali će reagirati na vizualni prikaz te iste emocije (Nikolajeva, 2013). Prema LeForge (2018) rezultati istraživanja pokazuju značajan pomak u razumijevanju emocija kod djece koja su izložena čitanju slikovnica. Kada se strategije razumijevanja i vokabulara podučavaju s čitanjem visokokvalitetne dječje književnosti, djeca stvaraju smislene veze s globalnim porukama emocija (Harper, 2016).

Prema Harper (2016) uz čitanje slikovnice, potrebno je uključiti i kvalitetnu i razvojno primjerenu raspravu jer upravo to pruža priliku da djeca istraže sukobe koji izazivaju emocije i događaje koji bi mogli održati one emocije koje oni ili njihovi prijatelji rutinski doživljavaju. Za emocionalnu regulaciju posebno je važno imenovanje emocija, a slikovnice daju jezične oznake pritom dijeleći s djecom i ilustracije izraza lica kako bi emocije mogli prepoznati i odrediti im raspon. Slikovnica je dio djetetove svakodnevice i zato je važno da svojim sadržajem potiče prepoznavanje emocija, ali i izražavanje, prepoznavanje i prihvaćanje svih emocija. Kvalitetna dječja književnost koja sadrži autentične likove, realne probleme i moguća rješenja potvrđuje dječje emocije i nudi modele za upravljanje snažnim emocijama (Harper, 2016).

Razmišljanje o tome kako se likovi osjećaju i reagiraju pomaže djeci da se bolje pripreme za suočavanje s vlastitim rasponom emocija i ponašanja (Tominey i sur., 2017). Dijeljenje takve literature omogućuje raspravu o sukobima koji izazivaju emocije i događajima koji mogu odražavati one koje djeca rutinski doživljavaju, pomažući poticanju dječje otpornosti i vještina suočavanja (Harper, 2016). Stoga je potpora zajedničkom čitanju knjiga i slikovnica

utemeljenih na dokazima učinkovit, lako dostupan, jeftin i lak za korištenje alat za pomoć djeci predškolske dobi u razvoju razumijevanja emocija. (LeForge, 2018).

3.2. Prikaz emocija u slikovnicama

Prema Nikolajeva (2017) mozak čovjeka na ilustracije u slikovnicama reagira kao da su stvarne i realne u životu. Kognitivne znanosti tvrde da desna i lijeva hemisfera mozga različito obrađuju vizualne i tekstualne informacije u slikovnicama. Desna hemisfera je emocionalna, dok je lijeva racionalna, desna je konkretna, a lijeva je apstraktna, desna vidi cjelinu u kontekstu, a lijeva je pozornija na detalje, desna istražuje, lijeva kategorizira (Nikolajeva, 2017). Prema Nikolajeva (2017) te dvije hemisfere se kod djece razvijaju različitom brzinom, odnosno prevladava desna hemisfera nad lijevom, a to nam objašnjava dječje oduševljenje vizualnim i njihovu sposobnost da iz ilustracija zaključuju emocionalna stanja likova i da na njih pravilno reagiraju.

Osim što je važno poznavanje specifičnosti lijeve i desne hemisfere mozga, važno se prisjetiti i da djeca ilustracije u slikovnicama shvaćaju doslovno. Upravo zato nije neobično što djeca emocionalno reagiraju na ilustracije, na primjer: smiješe se kada vide sretna lica u slikovnicama, pomiču se kada vide likove koji skaču i trče, plaču nad uginulim životinjama... Nikolajeva (2013) tvrdi da ilustracije mogu predstavljati emocije s kojima djeca imaju ograničeno ili čak nikakvo iskustvo, ali to neće spriječiti da djeca na njih reagiraju. Štoviše, tu je moć slikovnice da donoseći pred dijete situacije s novim situacijama i načinima doživljavanja emocija obogate djetetov život i pripreme ga za vlastito doživljavanje istih.

Prema Nikolajeva (2017) fizičke manifestacije osnovnih emocija, kao što su izraz lica, držanje tijela i geste, obično ne zahtijevaju nikakvu posebnu obuku. Emocionalni odgovor na situacije u slikovnicama moguć je i zato što djeca imaju pohranjena iskustva s osnovnim emocijama. Iskustva se grade u kontaktu s roditeljima, odgojiteljima, u igri s vršnjacima i ostalim situacijama u kojima se djeca svakodnevno nalaze. Naravno, ta iskustva iz različitih svakodnevnih situacija ponekad nisu dobro oblikovana (na primjer nekoj djeci nije dozvoljeno izražavanje ljutnje, plakanje) te će se stoga i to odraziti na reagiranje na ilustracije u slikovnicama. Stoga, možemo primijetiti da slikovnice mogu imati veliku ulogu u stvaranju pozitivnih iskustava kod djece jer najprije omogućavaju prepoznavanje osnovnih emocija (preko facijalne ekspresije, govora tijela, položaja tijela), imenovanje (kroz jednostavan i složen tekst, prilagođen dobi djeteta) te kroz poruke koje su poslone liku koji se nalazi u određenoj emociji kroz reakcije okoline i zaključke koji se donose na temelju same poruke slikovnice.

Nikolajeva (2013) ističe da je oblik usta pri izražavanju osnovnih emocija najistaknutija osobina i zato je često puta korištena u slikovnicama. Sreća i tuga su inače jasno prepoznatljive prema načinu na koji su krajevi usana okrenuti, širom otvorena usta često označavaju strah ili ljutnju (Nikolajeva, 2013). Također, i položaj očiju nam pomaže u prepoznavanju emocija pa tako širom otvorene oči signaliziraju ili iznenađenje ili strah, kombinacija zatvorenih očiju i otvorenih usta predstavljaju uznemirenost, a podignute obrve mogu označavati ljutnju (Nikolajeva 2013). Ipak, facijalna ekspresija nije jedini način komuniciranja emocije. Kognitivna znanost naglašava da su emocije utjelovljene, tj. povezane s kretanjama tijela i pozicijom u prostoru.

Prema Nikolajeva (2013) u stvarnom životu emocije prepoznajemo i kroz govor tijela. Širom raširene ruke označavaju radost, a ruke koje vise sa strane označavaju uznemirenost (Nikolajeva, 2013). Kada gledamo ilustracije, likove pozicionirane u samom centru ilustracije smatramo sretnima i zadovoljnima, dok likove koji su stisnuti na rubovima ili potisnuti u pozadinu smatramo nesretnima, usamljenima i uplašenima (Nikolajeva, 2013). Sreću pripisujemo likovima pozicioniranim visoko na stranici, povezujemo raspoloženja s određenim bojama (crvena-ljutnja, žuta i zelena- radost, siva i crna- uznemirenost, smeđa-gadljivost). Prema Nikolajeva (2013) ilustracije kojima se žele prikazati emocije su u većini slučajeva dopunjene s jednostavnim ili kompliciranim, doslovnim ili metaforičkim tekstom. Na primjer: *bio je tužan, bila je preplašena, smrznuo se od straha, ključala je od ljutnje* (Nikolajeva, 2013). Ilustracije i tekst mogu biti usklađeni (ilustracije prikazuje sreću, a tekst opisuje da se lik osjeća sretno), ali mogu biti i kontradiktorne (ilustracija prikazuje sreću, a tekst opisuje da se lik osjeća tužno).

Iako nam činjenice o lijevoj i desnoj hemisferi mozga sa samog početka ovog dijela govore o važnosti ilustracija, ne smijemo zaboraviti važnost teksta u slikovnicama. Prepoznavanje emocija je prvi korak ka razvijanju emocionalne inteligencije, a drugi, također neizostavan korak je njihovo imenovanje. Verbaliziranje emocije je visok stupanj emocionalne inteligencije i korak ka samoregulaciji. Kako će se dijete nositi s emocijama ovisi i o porukama koje mu se o emocijama šalju. Izražavanje svih emocija treba biti dopušteno, naravno na društveno prihvatljive načine (Gottman i DeClaire, 2022). Stoga, slikovnica ima čak trostruku ulogu u emocionalnom razvoju djeteta. Svojim ilustracijama omogućava djetetu prepoznavanje različitih emocija, svojim tekstom usmjerava ga na imenovanje, a svojim porukama i reakcijama na emocije pomaže djetetu u stvaranju zdravih uvjerenja o izražavanju emocija.

3.3. Kako emocije trebaju biti prikazane u slikovnicama?

Najprije, važno je osvrnuti se na to kakva je to kvalitetna slikovnica. Slikovnica postoji zbog djeteta, bića koje je na samom početku razvoja te je potrebno da ona djetetov razvoj potiče, a ne da ga zbog neprimjerenosti sadržaja, oblika, veličine, neprihvaćenih pouka i nekvalitetnog teksta oštećuje.

3.3.1. Kvalitetna slikovnica

Mnogi roditelji i stručnjaci u odgoju i obrazovanju su posrednici koji djeci omogućuju kontakt sa slikovnicom. Nerijetko odrasli slikovnicu nude s različitim ciljevima kao što su učenje poželjnih oblika ponašanja, učenja novih riječi, zabave i dr. Kako bi ciljevi odraslih bili ostvareni važno je informirati se o kriterijima koji određuju kvalitetu slikovnice. Prema Martinović i Stričević (2011) kvaliteta slikovnice ovisi o prirodi odnosa teksta i slike jer na tom odnosu počiva sadržaj, značenje koje slikovnica prenosi odnosno potencijalni utjecaj koji može imati na dijete. Slika može imati značajan utjecaj na oblikovanje predodžbi i doživljaja svijeta. Odrastanjem djeteta mijenja se funkcija ilustracije, od informativne postaje doživljajna, a to zapravo znači da postaje sve manje doslovna u odnosu na ono što se ilustrira, a sve više poticajna za maštu (Martinović i Stričević, 2011). Ilustracije trebaju što realnije prikazivati djetetov svijet, a to se može očitovati u stvarnim likovima, prikazu situacija koje su djetetu poznate te u kontekstu ovog diplomskog rada, važno je spomenuti da ilustracije što realnije trebaju prikazivati i izraze emocija preko govora tijela. Prema Martinović i Stričević (2011) karakteristike teksta moraju biti u skladu sa stupnjem djetetovog jezičnog razvoja. Autorice zaključuju da je *dobra slikovnica ona koja je u skladu s djetetovim razvojem - temom i izgledom korespondira s djetetovim razvojnim osobitostima, ima usklađenu tekstualnu i likovnu komponentu, a s obzirom na funkcije koje sadrži i u odnosu na vrstu kojoj pripada, istovremeno potiče njegov razvoj* (Martinović i Stričević, 2011, str. 56). Osim spomenutih ciljeva nuđenja slikovnice djetetu ne smijemo zaboraviti poticanje emocionalnog razvoja. Kako bi se emocionalni razvoj poticao u kontaktu sa slikovnicom važno je odabrati slikovnicu koja će svojim ilustracijama i tekstom djetetu omogućiti upoznavanje emocija. U nastavku će biti objašnjeno prema kojim izrazima lica prepoznamo emocije sreće, tuge, ljutnje i straha. Važno je da kvalitetna slikovnica u svojim ilustracijama što jasnije prikazuje izraze lica likova kada su u pitanju različita emocionalna stanja kako bi se djetetu omogućilo prepoznavanje istih.

3.3.2. *Facijalna ekspresija emocija sreće, tuge, ljutnje i straha*

Prema Kovačević i Radmanović (2016) sreću prepoznajemo prema sljedećim izrazima lica: usne su zakrivljene prema gore, a pravi se osmijeh dobiva zatezanjem mišića s vanjske bočne strane očiju, pri čemu se od smijanja stvaraju bore uz sljepoočnice i uglove usana. Ekman i Friesen (1975) tvrde da sreća varira u intenzitetu (od blage s malim osmijehom do velike gdje osoba može plakati od smijeha), a koji je određen pozicijom usana. Sreću možemo prepoznati i po donjim kopcima i donjem dijelu lica dok obrve i čelo nisu nužno uključeni (Ekman i Friesen, 1975). Rubovi usana kod sretne osobe su povučeni prema gore i usne su spojene u osmijeh.

Tugu kod osoba prepoznajemo prema izrazu lica jer se unutarnji dio obrva povlači prema gore, vanjski dio prema dolje te se pritom čelo nabora, a usne lagano zakrive prema dolje (Kovačić i Radmanović, 2016). Ekman i Friesen (1975) opisuju da oči mogu biti spuštene i pogled je češće usmjeren prema dolje nego prema ravno. Rubovi usana su okrenuti prema dolje, a usne mogu i drhtati (Ekman i Friesen, 1975).

Prema Ekman i Friesen (1975) ljutnja varira u intenzitetu (od blage iritacije do bijesa). Ljutnju možemo prepoznati po spuštenim i skupljenim obrvama (Ekman i Friesen, 1975). Oči kod ljute osobe su fiksirane i izgubljene te postoje dva oblika usana: zatvorene s jako stisnutim usnama gdje su rubovi usana ravni ili su usta okrenuta prema dolje (Ekman i Friesen, 1975). Obrve su skupljene jedna prema drugoj, a gornji i donji kapci su podignuti (Kovačević i Radmanović, 2016).

Strah se prepoznaje po podignutim i izravnatim obrvama, otvorenim i napetim očima te po borama na sredini čela, usta su otvorena, a usne napete i mogu biti povučene prema natrag (Ekman i Friesen, 1975). Kovačević i Radmanović (2016) ističu da se izraz lica straha često zamjenjuje s izrazom lica prilikom emocije iznenađenja, no kao osnovna razlika između straha iznenađenja je to što se prilikom emocije straha unutarnji kutovi obrva privlače jedan drugome, usta se razvlače te su, više ili manje, otvorena.

Opisi izraza lica tijekom različitih emocionalnih stanja pomažu nam u prepoznavanju prisutnosti prikaza emocija u ilustracijama slikovnica koje će biti uključene u istraživanje.

Već je spomenuto da i tekst treba biti prilagođen djetetovoj dobi. U tekstu emocije mogu biti spomenute dva načina. Direktno, odnosno imenovane kao sreća, tuga, ljutnja i strah. Na primjer: *sretan je, tužan je, boji se, ljut je, tužno je pogledao, ljutito je rekao* i sl. Indirektno

emocije u tekstu mogu biti zastupljene kroz opise kao što su: *nasmijao se, pucao je od smijeha, plakao je i sl.* U slikovnicama namijenim mlađoj djeci važno je na direktan način uključivati emocije u tekst, a kod starije djece postupno uvoditi i opise različitih postupaka u okviru emocija (lupao je, skakao je od sreće i sl.).

Svaka slikovnica nosi određenu poruku i dojam koji prenosi čitatelju. Osnovna poruka/dojam slikovnice u kontekstu emocionalnog stanja uključuje poruku koja je djetetu poslana i koju odrasla osoba interpretira djetetu. Ta poruka treba uključivati prihvaćanje svih emocija kroz pružanje djetetu prilike da nauči kako na prihvatljiv način izražavati emocije, kako se nositi s njima te kako ih komunicirati.

4. Primjeri dosadašnjih istraživanja o povezanosti korištenja slikovnica i emocionalnog razvoja djece

U nastavku će biti prikazana istraživanja provedena na temu povezanosti slikovnica i drugih medija (crtani film) na emocionalni razvoj djece. Tablica 3 nudi prikaz naslova radova, autora, časopisa u kojima su članci izdani te godine izdavanja.

Tablica 3. *Popis radova na temu povezanosti slikovnica i drugih medija na emocionalni razvoj djece*

Naslov rada	Autorstvo	Časopis	Godina
Mentalno zdravlje predškolske djece: pomaže li pripovijedanje priča?	Eleonora Glavina Berta Bacinger - Klobučarić	Zbornik radova sa konferencije održane 19.-24.06.2017.	2017.
Integrating Games into Picture Books to Facilitate the Development of Social Emotions in Pre-schoolers: An Empirical Study on the Positive Effects of Game-Combined Guided Reading of Picture Books on Social Emotional Development in Preschoolers	Juzhe Xi, Wenying Zhou, Zhihong Zuo	Best Evidence in Chinese Education	2019.
Izražanje čustva žalosti v sodobnih slikanicah	Mateja Pezdirc Bartol	Primerjalna književnost	2024.
Developing Emotional Intelligence in Children Through Dialogic Reading, Self-made Books, and Visible Thinking Routines	Jiamin Xu	Early Childhood Education Journal	2023.
The effect of picture book reading on young children's use of an emotion regulation strategy	Johanna Schoppmann , Franziska Severin, Silvia Schneider, Sabine Seehagen	PLoS ONE	2023.
Once upon a time: Detecting emotions in Disney animated movies	Dorottya Rusz, Mariana Dias da Silva, Eirini Mouchika, Sara Justin, Anastasia	Zbornik radova sa konferencije održane 2022.	2022.

	Katopodi i Mine Pasamehmetoglu		
The Influence of Key Facial Features on Recognition of Emotion in Cartoon Faces	<i>Shu Zhang, Xinge Liu, Xuan Yang, Yezhi Shu, Niqi Liu, Dan Zhang, Yong-Jin Liu</i>	Frontiers in Psychology	2021.
Emotions in the brother Grimm's fairy tales	<i>Ana Jularić</i>	Diplomski rad	2020.

Glavina i Bacinger Klobučarić (2017) su provele istraživanje na temu *Mentalno zdravlje predškolske djece: pomaže li pripovijedanje priča?* Autorice tvrde da pripovijedanjem priča djeca sazrijevaju u socijalnom smislu, uče razumjeti ponašanja različitih ljudi i otkrivati razlike među njima. Priče potiču razmišljanje o drugima i društvenim situacijama. Zaključuju da pomaže djeci da „uđu u cipele“ drugih sudionika događaja i da postanu otvoreni za mogućnost razumijevanja situacije iz druge perspektive. Prema Glavina i Bacinger Klobučarić(2017) priče potiču djecu na stvaranje vlastitih unutarnjih standarda i uče ih pravilima ponašanja među ljudima. Pozitivno se odražavaju i na sposobnost prepoznavanja i razumijevanja vlastitih osjećaja i osjećaja drugih ljudi, kao i adekvatnog izražavanja svojih emocija. Čitanje priča koje se bave emocijama i načinom na koji su one povezane s mislima i ponašanjem snažno doprinosi razvoju socijalne kognicije kod djece Glavina i Bacinger Klobučarić, 2017). Istraživanje je pokazalo da djeca koja su bila više izložena pripovijedanju, kao i raznim aktivnostima vezanim uz sadržaj priča, pokazuju veći broj i veću varijaciju u oblicima pro socijalnog ponašanja, što je povezano s kasnijim uspjehom u različitim aspektima života (Glavina i Bacinger Klobučarić, 2017).

Xi i sur. su 2019. godine proveli istraživanje koje je za cilj imalo ispitati kako vođeno čitanje slikovnice u kombinaciji s igrom utječe na socio-emocionalni razvoj djece. U istraživanju je sudjelovalo 81 dijete. Tijekom istraživanja formirane su tri skupine; skupina za vođeno čitanje (u kojoj su djeca slijedila upute čitajući slikovnice), skupina za samostalno čitanje (djeca su samostalno čitala slikovnice), grupa za čitanje uz slušanje (istraživač je djeci čitao priče naglas i pokazivao tekst) te kontrolna skupina. Rezultati istraživanja pokazuju da su svi stilovi čitanja značajno utjecali na poboljšanje socio-emocionalnog razvoja djece. Prema Xi i sur. (2019) čitanje slikovnica učinkovito je za promicanje socio-emocionalnog razvoja te dodavanje igara čitanju pojačava pozitivna iskustva i pridonosi socio-emocionalnom razvoju djece.

Autorica Mateja Pezidirc Bartol je 2024. godine provela istraživanje *Izražanje čustva žalosti v sodobnih slikanicah*. U istraživanju je autorica analizirala slikovnice koje se bave emocijom tuge te je utvrdila da se mogu podijeliti u tri skupine: slikovnice za suočavanje s gubitkom voljene osobe (namijenjene djeci i roditeljima koji se suočavaju s gubitkom), slikovnice za prepoznavanje i izražavanje emocija (namijenjene djeci u pred čitalačkom i početnom čitalačkom razdoblju te im pomažu u razumijevanju i izražavanju emocija) te slikovnice s različitim nijansama emocionalnih stanja. Prema Pezidirc Bartol (2024) tuga je primarna i univerzalna emocija koju svi doživljavamo te je od iznimne važnosti kako je prikazana djeci u slikovnicama s kojima se susreću. U izabranim slikovnicama tuga je bila izražena verbalnom i vizualnom komunikacijom (Pezidirc Bartol, 2024).

Autor Xu je 2023. godine proveo istraživanje pod nazivom *Developing Emotional Intelligence in Children Through Dialogic Reading, Self-made Books, and Visible Thinking Routines*. Cilj istraživanja bio je integrirati dijaloško čitanje slikovnica sa rutinama s kojima se susreću djeca kako bi se potaknula emocionalna inteligencija. U istraživanju je sudjelovalo 16 djece vrtićke dobi. Tijekom istraživanja korištene su različite dostupne slikovnice kao i slikovnice koje su izrađivala djeca. Tijek istraživanja uključivao je satove dijaloškog čitanja, razgovor s djecom o emocijama i postupcima likova i povezivanje iskustava likova s vlastitim iskustvima. Rezultati istraživanja otkrivaju značajna poboljšanja kod djece u: prepoznavanju vlastitih emocija i emocija drugih, pravilnom izražavanju emocija, učenju strategija za učinkovito upravljanje svojim emocijama te u sposobnosti suosjećanja s drugima. Rezultati su vrlo značajni jer ističu važnost uključivanja djece tijekom čitanja slikovnica te poticanje razgovora o pročitanom i dijeljenju vlastitih iskustava djece.

Schoppmann i sur. (2023) istraživali su kako čitanje slikovnica utječe na sposobnost djece da upravljaju vlastitim emocijama. U istraživanju su sudjelovala trogodišnja djeca koja su bila uključena u dvije različite situacije čekanja osmišljene da im izazovu negativne emocije. Između čekanja djeci su se čitale slikovnice. Rezultati istraživanja pokazuju da su slikovnice u kojima su bile prikazane strategije nošenja s čekanjem bile učinkovite te su djeci omogućile podršku tijekom vlastitog čekanja kojem su bila izložena. Dakle, rezultati sugeriraju da čitanje slikovnica može biti učinkovita i svestrana metoda za podršku trogodišnjoj djeci u korištenju strategija regulacije emocija primjerenih njihovoj dobi, kao što je distrakcija.

Osim utjecaja slikovnica na emocionalni razvoj djece, mnogo je medija koji prikazom emocija imaju mogućnost podupirati emocionalni razvoj djeteta. Upravo zato će u nastavku biti

opisano istraživanje prikaza emocija u animiranim filmovima i bajkama. Rusz i sur. (2022) istraživali su kako su emocije prikazane u Disneyjevim animiranim filmovima. U istraživanju je sudjelovalo 30 studenata koji su ocjenjivali u kojoj su mjeri emocije ljutnje i sreće prikazane dobrim i lošim likovima. Cilj istraživanja bio je ispitati jesu li ispitanici pristrani prema prirodi lika (dobar ili loš) u percipiranju njihovog izražavanja emocija. Ključni nalazi istraživanja govore nam da su dobri likovi prikazani kao oni likovi koji intenzivnije izražavaju sreće od loših likova, a suprotno tome loši likovi izražavaju ljutnju intenzivnije od dobrih. Također, primijećeno je da su ženske sudionice ocijenile da likovi izražavaju sreću intenzivnije nego što su to ocijenili muški sudionici. Autori naglašavaju ulogu prirode lika u prikazu i percepciji emocija u Disneyjevim filmovima, sa značajnim razlikama u načinu na koji se sreća i ljutnja prikazuju i percipiraju na temelju moralnog usmjerenja lika.

Zhang i sur. (2021) su istraživali kako različite crte lica utječu na prepoznavanje emocija. Istraživanje je za cilj imalo razumjeti mehanizme koji stoje iza prepoznavanja emocionalnih izraza lica na licima iz crtanih filmova, koja se široko koriste i u drugim medijima. Sudionici istraživanja su različitih dobnih skupina te su bili zamoljeni da prepoznaju emocije koje pokazuju lica iz crtanih filmova u različitim uvjetima. Rezultati istraživanja pokazuju da su kada je u pitanju emocija sreće usta bila najkritičnija značajka za prepoznavanje. Kada su usta bila vidljiva sudionici su mogli točno identificirati sretne izraze, čak i ako su oči ili obrve bili skrivene. Kada je u pitanju tuga značajnu ulogu u prepoznavanju imale su obrve. Kada su obrve bile vidljive, sudionici su točnije identificirali tužne izraze lica. Autori su usporedili prepoznavanje emocija na licima iz crtanih filmova sa stvarnim ljudskim licima, a utvrđeno je da lica iz crtanih filmova preuveličavaju određene značajke, koje mogu ili poboljšati ili spriječiti prepoznavanje emocija u usporedbi sa stvarnim licima.

Jularić (2020) je provela istraživanje o prikazu emocija u bajkama braće Grimm. Rezultati istraživanja pokazuju da su emocije prisutne u bajkama te da su prikazane na dva načina; direktan i indirektan. Direktan način izražavanja emocija uključuje izražavanje emocija u tekstu. Neizravni načini izražavanja emocija su emocionalne radnje, sporedne riječi i kontekst. Također, neizravni načini izražavanja emocija su složeniji jer uvelike ovise o čitateljevom doživljaju konteksta. Prema Jularić (2020) prvi kontakt djece s književnošću najčešće je kroz slikovnice i bajke. Cilj je stvoriti emocionalnu vezu između čitatelja i knjige kako bi se dalje razvijao interes za književnost i čitanje.

5. Istraživanje

5.1. Opći cilj istraživanja

Opći cilj istraživanja ovog rada je utvrditi zastupljenost emocija sreće, tuge, ljutnje i straha u 20 načitanijih slikovnica Dječjeg odjela Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar u 2023. godini (vidi Tablicu 4).

5.2. Specifični ciljevi istraživanja

Specifični ciljevi istraživanja su:

- istražiti prikazuje li se emocija sreće u tekstovima odabranih slikovnica,
- istražiti prikazuje li se emocija tuge u tekstovima odabranih slikovnica,
- Istražiti prikazuje li se emocija ljutnje u tekstovima odabranih slikovnica,
- istražiti prikazuje li se emocija straha u tekstovima odabranih slikovnica,
- saznati je li emocija sreće prikazana ilustracijama u odabranim slikovnicama,
- saznati je li emocija tuge prikazana ilustracijama u odabranim slikovnicama,
- saznati je li emocija ljutnje prikazana ilustracijama u odabranim slikovnicama,
- saznati je li emocija straha prikazana ilustracijama u odabranim slikovnicama,
- istražiti govor tijela likova povezan s izražavanjem emocije sreće
- istražiti govor tijela likova povezan s izražavanjem emocije tuge
- istražiti govor tijela likova povezan s izražavanjem emocije ljutnje
- istražiti govor tijela likova povezan s izražavanjem emocije straha
- dobiti uvid u to jesu li emocije sreće, tuge, ljutnje i straha u odabranim slikovnicama prikazane kao pozitivne pojave.

5.3. Hipoteze

Hipoteza 1. *Emocije sreća, tuga, ljutnja i strah bit će prikazani u tekstovima odabranih slikovnica.*

Hipoteza 2. *Emocije sreća, tuga, ljutnja i strah bit će prikazane u ilustracijama odabranih slikovnica.*

Hipoteza 3. *Emocija sreće bit će najčešće prikazana u tekstovima i ilustracijama slikovnica.*

Hipoteza 4. *Emocija ljutnje bit će najmanje puta prikazana u tekstovima i ilustracijama slikovnica.*

Hipoteza 5. *U većini slikovnica će emocije sreće, tuge, ljutnje i straha biti prikazane kao pozitivne pojave.*

5.4. Istraživačko pitanje

Temeljno istraživačko pitanje istraživanja koje će se provesti je “Jesu li zastupljene emocije sreće, tuge, ljutnje i straha u 20 najčitanijih slikovnica Dječjeg odjela Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar?”. Rezultati istraživanja mogu nam pomoći sagledati je li 20 najčitanijih slikovnica Dječjeg odjela Narodne knjižnice „Petar Preradović“ na temelju svojeg sadržaja i ilustracija odgovarajući poticaj za razvoj emocionalnog razvoja u djece.

5.5. Metodologija

Odabrana metoda istraživanja je analiza sadržaja. Analiza sadržaja je znanstvena metoda koja sustavno sažima riječi teksta, kojih ima puno, u manji broj kategorija sadržaja prema jasnim pravilima kodiranja (Stemler, 2001). Pema Berg (2001) analiza sadržaja temeljena je na interpretaciji istraživača baziranoj na simboličkim značenjima podataka te donosi zaključke o dubljem strukturnom značenju analiziranog sadržaja. Analiza sadržaja bavi se isključivo manifestima, odnosno očiglednim i vidljivim sadržajem (Kuckartz, 2013). Prema Milas (2005) analiza sadržaja je istraživačka tehnika koja na objektivan i sustavan način opisuje sadržaj nekog aspekta komunikacije, a na taj se način izbjegava subjektivna procjena i ocjena onoga što je napisano. *Analiza sadržaja razlikuje se od teorijskog rada na literaturi i od rada na dokumentaciji. Na osnovi teorijskog rada na literaturi logički razvijamo teorijski okvir našeg istraživanja, a radom na dokumentaciji saznajemo potrebne podatke koje su drugi prikupili, a koji nam mogu poslužiti za provjeravanje hipoteze. Radom na dokumentaciji dolazimo do sekundarnih podataka, a analizom sadržaja dolazimo do primarnih podataka. Analiza sadržaja metoda je za prikupljanje podataka kojih je zadatak objektivan, sustavan i kvantitativan opis manifestnog sadržaja komunikacije* (Vujević, 2002, str. 153).

5.5.1. Uzorak analize sadržaja

Uzorak analize sadržaja su slikovnice zato što, prema Županić Benić i Kalić (2019), ima nekoliko svrha i koristi: pomaže djeci u otkrivanju svijeta pisanog djela, podupire njihov kognitivni i emocionalni razvoj, proširuje njihov govor i vokabular te im pruža novinu. Također, slikovnice pomažu u izgradnji književnih vještina kao što su mašta, kreativnost i kritičko mišljenje. Prema Vujević (2002) izbor jedinice analize sadržaja ovisi o ciljevima analize sadržaja, vrste i broja kategorije analize sadržaja, kao i opsega i vrsti sadržaja koji ćemo

analizirati. Jedinica analize sadržaja bit će 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar u 2023. godini (Tablica 3.). Odabrane slikovnice su one koje su djeca najčešće čitala te se pretpostavlja da su zbog toga imale i najveći utjecaj na učenje o osnovnim emocijama.

Tablica 4. *Popis 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar u 2023. godini*

AUTOR	NAZIV SLIKOVNICE	IZDAVAČ	GODINA IZDANJA
Galewska- Kustra, M.	Pino uči govoriti	Planet Zoe	2018.
Lallemand, O.	Vuk koji je htio obići svijet	Znanje d.o.o.	2022.
Davies, B.	Medo Bruno na farmi	Planet Zoe	2020.
<i>Autor nepoznat</i>	Pet minuta za zimske priče	Školska knjiga	2017.
Reid, C.	Ku- ku!: medo	Planet Zoe	2021.
<i>Autor nepoznat</i>	Peppin dan u prirodi	Egmont d.o.o.	nepoznata
Arrhenius, I.P.	Gdje je auto?	Planet Zoe	2023.
Hill, E.	Piko u šumi	Mladinska knjiga Zagreb	1994.
Baruzzi, A.	Dobar dan, leptiru!	Neretva	2022.
Pervan, J.	Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi	Evenio	2018.
<i>Autor nepoznat</i>	Peppa se ne osjeća dobro	Egmont d.o.o.	2019.
<i>Autor nepoznat</i>	Priče za laku noć	Begen	2014.
Brlek, E.	Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari	Evenio	2023.

Yarlett, E.	Gricko: čudovište koje gricka knjige	Profil knjiga d.o.o.	2018.
<i>Autor nepoznat</i>	Najljepše božićne priče	Forum	1999.
de Petigny, A.	Petra se popiškila u gaće	Forum	2017.
Bond, M.	Medo Paddington i veliko razgledavanje	Znanje	2011.
Scheffler, A.	Pip i Popi: Dan za snjegovića	Planet Zoe	2023.
<i>Autor nepoznat</i>	Medo Tobi kod vatrogasaca	Forum	2016.
<i>Autor nepoznat</i>	Grubzon: dodirni me, osjeti me	IBIS GRAFIKA	2020.

5.5.2. Analitička matrica

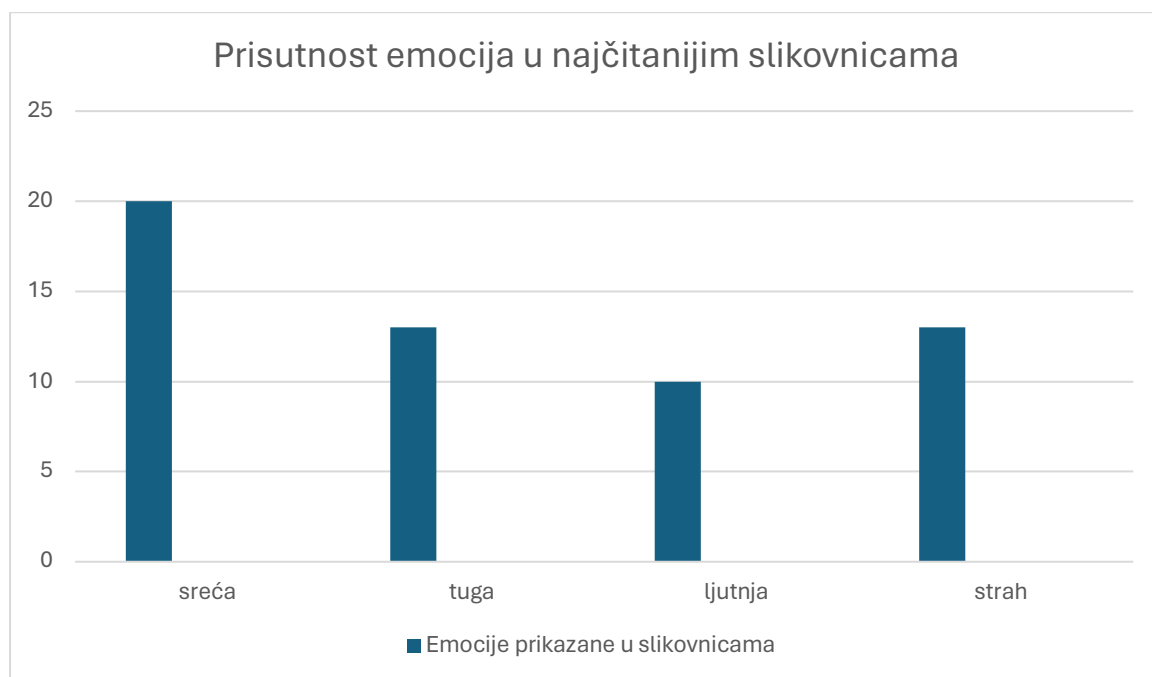
Za potrebe istraživanja izrađena je analitička matrica u kojoj su najprije zapisani rezultati analize sadržaja svake od 20 najčitanijih slikovnica (vidi Prilog 1), a zatim su ukupni rezultati analize sadržaja zapisani u posebnoj analitičkoj matrici (vidi Prilog 2). Analitička matrica izrađena je prema sljedećim tematskim jedinicama: (I) zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima odabranih slikovnica, (II) prikaz osnovnih emocija u ilustracijama odabranih slikovnica, (III) govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija, (IV) prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave. Prva kategorija odnosi se na spominjanje osnovnih emocija u tekstu slikovnice. Zbog toga što su čitatelji slikovnica najčešće djeca mlađeg uzrasta, važno je da se emocije imenuju jer će tako djeca usvajati novi rječnik, koji će pomoći djetetu u daljnjem imenovanju emocija i u kontekstima izvan čitane slikovnice. U okviru druge kategorije će se analizirati ilustracije odabranih slikovnica u kontekstu prikaza osnovnih emocija slikom. Prikaz osnovnih emocija kroz ilustracije djetetu na slikovit način prikazuje kako izgleda izražavanje pojedine emocije. Upravo prepoznavanje emocija kod likova u slikovnicama kod djeteta potiče razvoj empatije te ga upoznaje s izgledom pojedine emocije. Treća se kategorija odnosi na analiziranje ilustracija likova, odnosno prikaza osnovnih emocija na njihovom tijelu (položaj usta, očiju i obrva). Djeca na temelju vanjskog prikaza emocija, odnosno govora tijela likova uče prepoznavati emocije. Također, djeca uče prema modelu, a to znači da će često oponašati ono što vide pa tako i položaj tijela prilikom izražavanja osnovnih

emocija. Četvrta kategorija odnosi se na analizu teksta slikovnice u kontekstu prikaza osnovnih emocija kao pozitivnih pojava u životu. Jedan od čimbenika koji utječe na odnos djeteta koji će graditi prema vlastitim emocijama je prikaz emocija kao pozitivnih ili negativnih pojava. Dakle, pozitivan prikaz emocije pomaže djetetu da prihvati različita stanja. Pozitivan prikaz emocija odnosi se na dopuštenje izražavanja emocija i pojavljivanje emocija kao normalnog stanja.

Nakon izrade analitičke matrice provedeno je kodiranje iste. Dobiveni podaci obrađeni su statističkom analizom. Planirani statistički postupci u obradi podataka su postupci deskriptivne statistike, prikaz frekvencija, broja i zastupljenosti osnovnih emocija u 20 najčitanijih slikovnica Dječjeg odjela Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar u 2023. godini.

5.6. Rezultati

Tijekom analize sadržaja u 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar u 2023. godini dobiveni su sljedeći rezultati. Emocija sreće je prikazana u svih 20 slikovnica, emocija tuge u njih 13, emocija ljutnje u 10 slikovnica te emocija straha u 13 slikovnica (Grafikon 1.). Sreća je u slikovnicama prikazana 754 puta, tuga 60 puta, ljutnja 30 puta i strah 66 puta. Rezultati potvrđuju hipotezu 1 i hipotezu 2.

Grafikon 1. *Prisutnost osnovnih emocija u 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar u 2023. godini*

5.6.1. Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima

Emocija sreće tekstem je prikazana 28 puta. Sreća je prikazana sljedećim rečenicama: Ha! Ha! (Pino uči govoriti), *Obradovao se vuk* (Vuk koji je htio obići svijet), *Posvuda je bilo glazbe i veselja* (Vuk koji je htio obići svijet), *Sada izgleda jako sretno* (Pet minuta za zimske priče), *Pjevao je veselo* (Pet minuta za zimske priče), *Sav sretan rekao je medo* (Pet minuta za zimske priče), *Samo tada može mirno i sretno zaspati* (Priče za laku noć), *Filip je jako sretan dječak* (Priče za laku noć), *Filip se odmah osjećao sretnije* (Priče za laku noć), *I zato je medvjedić uvijek sretan* (Priče za laku noć), *Sretno je utonuo u san* (Priče za laku noć), *Mala zvjezdica sretno je prihvatila poziv* (Priče za laku noć), *Piko je veselo rekao* (Piko u šumi), *Smijali su se i igrali* (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), *Momo se široko osmjehnuo tati* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Cijela obitelj veselila se tom posebnom danu* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Razveselio se on srdačnom dočeku* (Najljepše božićne priče), *usklikne od sreće* (Najljepše božićne priče), *veselio ih je pozdravio* (Najljepše božićne priče), *obradovao se vuk* (Najljepše božićne priče), *posvuda je bilo gozbe i veselja* (Najljepše božićne priče), *Veselo će ona* (Petra se popiščila u gaće), *Medo Paddington se silno razveselio* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Gospodin Gruber se nasmije* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Veselo je i si su sretni što su kod bake* (Pip i Popi: Dan za snjegovića). Uočeno je kako je sreća najčešće u tekstu zastupljena u opisima različitih radnji likova.

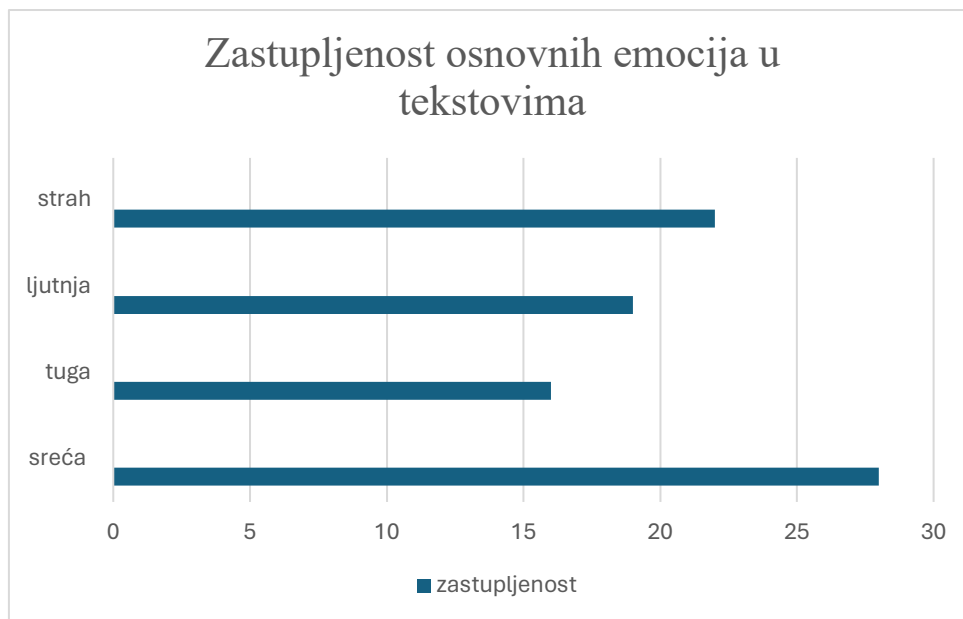
Emocija tuge u tekstovima je zastupljena 16 puta. Tuga je prikazana sljedećim rečenicama: *Beba ne želi spavati i plače* (Pino uči govoriti), *Snješko je izgledao žalosno* (Pet minuta za zimske priče), *Tužno je pomislila* (Pet minuta za zimske priče), *Tužno, zavukla se* (Pet minuta za zimske priče), *Pa je uvijek žalostan* (Priče za laku noć), *Zato sam žalostan* (Priče za laku noć), *Sljedećeg jutra Rita je cvilila* (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), *Lana je zaplakala* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *A krupne joj suze tekle niz obraze* (Petra se popiščila u gaće), *Plakala je Petra* (Petra se popiščila u gaće), *Odgovara Petra plačući* (Petra se popiščila u gaće), *Paddington je u očaju promatrao* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Rekao je da mu je žao* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Sad su oboje jako promrzli i tužni* (Pip i Popi: Dan za snjegovića). Prema prikupljenim podacima vidljivo je da je emocija tuge često u tekstu prikazana u sljedećim riječima: tužno, žalosno, zaplakati.

Emocija ljutnje u tekstovima je zastupljena 19 puta. Ljutnju prepoznamo u sljedećim rečenicama: Ne!Ne! Ne diraj! (Pino uči govoriti), *Uznemireno upita* (Vuk koji je htio obići

svijet), *Već malko srdita... sad se već pomalo ljutila... odvrtila je bijesno* (Pet minuta za zimske priče), *Rita se durila* (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), *Rita se razljutila* (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), *Momo je ljutito otišao u svoj šator* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Ali sada je mogao osjetiti kada se u njemu javlja ljutnja* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Upita ga vila ljutito* (Najljepše božićne priče), *Odgovara djed isto tako ljutito* (Najljepše božićne priče), *Vidjelo se da je ljut* (Najljepše božićne priče), *Uznemirili smo se* (Petra se popiščila u gaće), *Strogo pogleda* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Ljutila se neka žena* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Odvrati ljutito* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Pobunio se Pip* (Pip i Popi: Dan za snjegovića), *Usprotivila se Popi* (Pip i Popi: Dan za snjegovića).

Emocija straha je u slikovnicama zastupljena 22 puta, a prepoznajemo ju u sljedećim rečenicama: *Jao!* (Pino uči govoriti), *Prestrašene životinje* (Vuk koji je htio obići svijet), *Upomoć!* (Pet minuta za zimske priče), *Nije mogao zaspati od brige* (Pet minuta za zimske priče), *Jedne se noći Filip probudi u strahu* (Priče za laku noć), *Lovorka se jako uplašila* (Priče za laku noć), *Ostanite sa mnom jer se bojim mraka* (Priče za laku noć), *Plakao je Mrljek* (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), *Vikao je Prljek* (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), *Mama i tata znaju da se Momo osjećao jako zabrinuto* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Ali ja se bojim da netko ne uzme moje igračke* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Ali sada je mogao osjetiti kako se u njemu javlja briga* (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), *Drhteći od straha* (Najljepše božićne priče), *Uznemireno pita Petra* (Petra se popiščila u gaće), *Bojim se da nas takve ne traže previše* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Bojim se da nisam bio dovoljno brz* (Medo Paddington i veliko razgledavanje), *Upomoć!* (Grubzon: dodirni me, osjeti me), *Zabrine se mama* (Pepa se ne osjeća dobro).

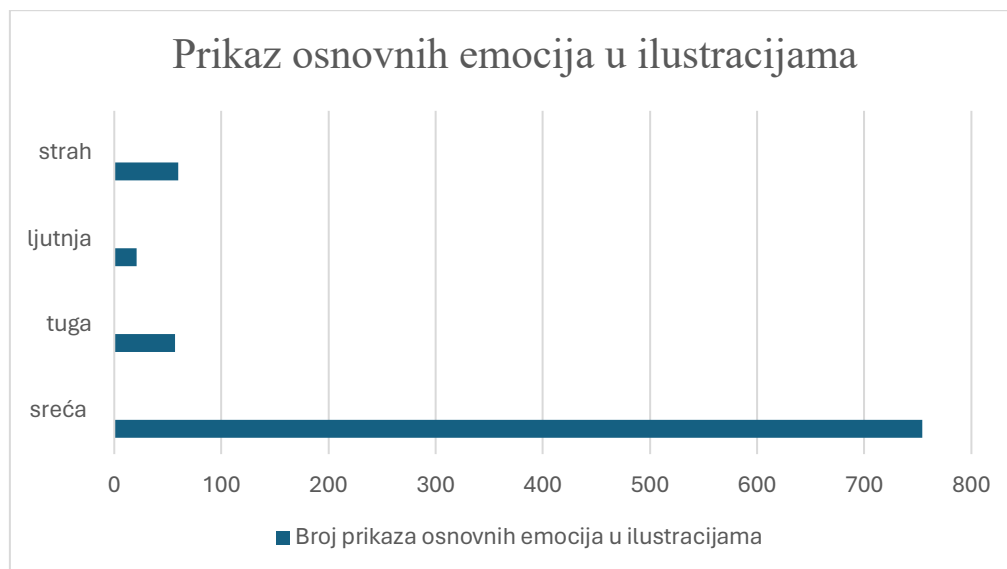
Rezultatima potvrđujemo hipotezu 3 i hipotezu 4.

Grafikon 2. Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima u 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar u 2023. godini

5.6.2. Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama

Emocija sreće u ilustracijama je prikaza 754 puta, dok je emocija tuge 57, ljutnje 21, a straha 60 puta. Rezultatima potvrđujemo hipotezu 3 i hipotezu 4.

Grafikon 3. Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama u 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar u 2023. godini

5.6.3. Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija

Tijekom analize sadržaja analizirani su položaji usta likova te položaji očiju i obrva. U nastavku će biti za svaku pojedinu osnovnu emociju (sreća, tuga, ljutnja i strah) opisani položaji usta, očiju i obrva tijekom izražavanja emocija.

Položaji usta koji su primijećeni tijekom izražavanja emocije sreće su sljedeći: osmijeh (753 puta) i otvorena usta (jednom). Likovi tijekom izražavanja emocije sreće 754 puta su prikazani s raširenim očima. Dakle, najčešće su likovi tijekom izražavanja emocije sreće prikazani s raširenim očima i osmijehom (Slika 1).

Slika 1. Prikaz najčešćeg prikaza emocije sreće u ilustracijama

Položaj usta kod likova koji su doživljavali emociju tuge su bili sljedeći: usta prema dolje (50 puta) i otvorena usta (7 puta). Oči i obrve su bile u sljedećim položajima: raširene oči i obrve prema dolje (21 put), raširene oči (23 puta), stisnute oči (12 puta) te zatvorene oči (jednom). Likovi koji su doživljavali emociju tuge najčešće su bili prikazani s raširenim očima te ustima prema dolje (Slika 2).

Slika 2. Prikaz najčešćeg prikaza emocije tuge u ilustracijama

Kada su likovi u slikovnicama doživljavali emociju ljutnje usta su im bila prikazana na sljedeće načine: otvorena usta (15 puta), ravna usta (4 puta) i usta prema dolje (3 puta). Položaji očiju su bili: raširene oči (15 puta), raširene oči i obrve prema dolje (9 puta) te stisnute oči (2 puta). Otvorenih usta i raširenih očiju su najčešće bili prikazani likovi koji su doživljavali emociju ljutnje (Slika 3). Osim položaja usta, očiju i obrva, kod likova koji su doživljavali ljutnju u 3 slučaja zamijećeno je pokazivanje kažiprstom.

Slika 3. Prikaz najčešćeg prikaza emocije ljutnje u ilustracijama

Doživljavanje emocije straha kod likova je bilo prikazano sljedećim položajima usta: otvorena usta (39 puta), usta prema dolje (11 puta) i stisnuta usta (3 puta). Uočeno je kako su likovi 6 puta bili prikazani s rukom preko usta. Položaji očiju koji su uočeni su sljedeći: raširene oči (30 puta, raširene oči i obrve prema gore (22 puta) te raširene oči i obrve prema dolje (10 puta). Likovi u emociji straha najčešće su prikazani s otvorenim ustima i raširenim očima (Slika 4).

Slika 4. Prikaz najčešćeg prikaza emocije straha e u ilustracijama

Uočeno je kako su emocije sreće, tuge, ljutnje i straha prikazane najčešće kroz raširene oči likova te nešto različiti položaje usana, ovisno o emociji. To možemo objasniti jednostavnim ilustracijama koje su se nalazile u slikovnicama te na temelju pretpostavke da u kvalitetnim slikovnicama likovi trebaju biti prikazani što jednostavnije.

5.6.4. Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave

U 8 od 20 slikovnica jasno se moglo definirati jesu li emocije prikazane kao pozitivne pojave. Prema odgovorima na doživljavanje osnovnih emocija zamijećeno je kako je u 7 slikovnica na doživljavanje emocija odgovoreno pozitivno. Odnosno, prilikom doživljavanja emociju sreće je u jednoj slikovnici odgovoreno zagrljajem. U dvije situacije doživljavanja emocije tuge također je odgovoreno sa zagrljajem. Također, zagrljajem je odgovoreno i na doživljavanje emocije tuge u tri slučaja. Validiranjem i nuđenjem načina nošenja s emocijom koju lik doživljava odgovoreno je jednom prilikom doživljavanja emocije ljutnje. Za takve odgovore se vjeruje da djeci šalju poruku da je doživljavanje emocija dopušteno te nude djetetu načine na koje se s emocijama mogu nositi. Dobivenim rezultatima ne možemo potvrditi hipotezu 5. U jednoj je slikovnici zamijećeno da je na emociju ljutnje odgovoreno s *Ne! Ne!* te se prema tome odgovoru pretpostavlja da se izražavanje emocije ljutnje stopira, a da se pritom ne nudi alternativa izražavanju ljutnje na prihvatljiviji način. U ostalih 12 slikovnica nije zamijećeno jesu li emocije prikazane kao pozitivne pojave, a to objašnjavamo činjenicom da su odabrane slikovnice prilagođene različitim uzrastima djece te da pojedine slikovnice uoče ne sadrže tekst prema kojem bi se prikaz mogao svrstati u pozitivan, odnosno negativan.

5.7. Rasprava

Na temelju rezultata provedenog istraživanja uviđamo kako je emocija sreće prikazana u svim slikovnicama, a to možemo povezati s činjenicom da je sreća jedna od najprihvaćenija emocija u društvu. Stoga, njezino često prikazivanje u slikovnicama može biti s ciljem poticanja što češćeg izražavanja sreće kod djece. Naravno, emocija sreće je i najugodnija emocija, njezino izražavanje dolazi spontano i s lakoćom. Važno je istaknuti kako je emocija ljutnje prikazana u polovici najčitanijih slikovnica. Djeca se s ljutnjom susreću često, no zbog svojeg razvoja nemaju znanje i mehanizme nošenja s tako intenzivnom emocijom te često upravo zbog te emocije dolazi do nepoželjnih ponašanja. Činjenica da je ljutnja prikazana samo u polovici slikovnica može se objasniti s jedne strane činjenicom da su u 20 najčitanijih slikovnica uključene i slikovnice za najmanju djecu kojoj su jednostavnim ilustracijama prikazani različiti predmeti s ciljem usvajanja novih riječi. S druge strane, prisutnost emocije ljutnje u samo polovici najčitanijih slikovnica možemo objasniti i činjenicom da je ljutnja neugodna emocija te da se njezinim prikazivanjem u slikovnicama zapravo ne želi poticati njezino izražavanje kod djece. Kada pogledamo zastupljenost emocija u tekstovima u odnosu na prikaz emocija u ilustracijama vidimo znatnu razliku. Naime, češće su emocije prikazivane u ilustracijama, a to možemo povezati s razvijenijom desnom i lijevom hemisferom mozga kod djeteta. Nikolajeva

(2017) ističe kako kod djeteta prevladava desna hemisfera nad lijevom, a upravo je ona konkretna i vizualna te se zbog toga djeca zadržavaju na ilustracijama i imaju potencijal na njima prepoznavati emocionalna stanja likova. Osim što je u ilustracijama važno jasno i jednostavno prikazati emocionalna stanja likova, tekst nije neizostavan dio. On ima važnost jer djeci pomaže u imenovanju onoga što su prepoznala te u stvaranju poveznica između lijeve i desne hemisfere. Djeca koja se susreću sa slikovnicama često ne čitaju te su prepuštena roditeljima kada je u pitanju susret s tekstualnim dijelom slikovnice. Znamo da roditelji često mimo teksta objašnjavaju pojave u slikovnicama, situacije i opisuju likove. Stoga, nalaz da su emocije u slikovnicama češće prikazane ilustracijama nas ne iznenađuje, zapravo je logičan jer su neke od najčitanijih slikovnica namijenjene maloj djeci. Autori izražavanje sreće na licima ljudi opisuju s pojavom osmijeha te raširenih očiju, a upravo je to utvrđeno kao najčešći oblik izražavanja sreće i na licima likova u najčitanim slikovnicama. Tuga je najčešće na licima likova prikazana s ustima prema dolje i raširenim očima, što je možemo reći iznenađujuće s obzirom na to da tužne likove često prikazujemo sa suzama u očima. Zanimljivo je primijetiti kako je ljutnja na ilustracijama tri puta prikazana, uz izraz lica, s kažiprstom u zraku. Možemo se prisjetiti kako je to vrlo česta pojava kada odrasli kude djecu. Otvorenih usta i raširenih očiju je najčešće prikazan strah, no važno je napomenuti kako autori ističu da se emocija iznenađenja često prikazuje slično kao strah te je o kontekstu i čitatelju često ovisno kako će takav izraz lica biti interpretiran.

Rezultati analize sadržaja nam govore da su emocije prikazane u 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar u 2023. godini češće ilustracijom nego tekстом. Smatram kako je za razvoj emocionalne inteligencije važno da se dijete najprije susretne s ilustracijama emocija kako bi mu se omogućilo prepoznavanje, a zatim s tekстом. Nejednaka zastupljenost osnovnih emocija (sreće, tuge, ljutnje i straha) može upućivati na činjenicu da kod djece potičemo češće izražavanje onih društveno prihvatljivijih emocija u odnosu na emocije ljutnje, tuge i straha. Djeca ilustracije shvaćaju doslovno te se identificiraju s likovima. Upravo zbog toga često u svojim svakodnevnim situacijama prenose sadržaj slikovnica ponavljajući različite izraze i oponašajući radnje likova. U slikovnicama koje su najčešće bile u rukama djece (u 20 izabranih) jasna poruka o nošenju s emocijama je poslana samo u sedam slikovnica te pretpostavljamo da se tako samo u sedam slikovnica pokušalo potaknuti građenje pozitivnih uvjerenja povezanih s izražavanjem emocija. Danas sve češće čujemo kako je emocionalna inteligencija važna. Slikovnice koje su istraživane, iako u većini slučajeva već nemaju uokvirenu poruku u kontekstu emocija, jasno prikazuju emocije u tekstu

te ilustracijama prikazuju načine izražavanja emocija. U kontekstu istraživanja važno je osvrnuti se na činjenicu da sve slikovnice koje su analizirane ne pripadaju vrsti problemskih slikovnica, odnosno njihova primarna namjera nije poticanje emocionalnog razvoja djeteta. Iako im primarna namjena nije poticanje emocionalnog razvoja djeteta, zbog prikaza emocija možemo reći da imaju potencijal za poticanje emocionalnog razvoja djeteta. Kao prijedloge za daljnja istraživanja navodimo uvrštavanje svih osnovnih emocija u analizu te podjelu slikovnica prema dobi djece.

Zaključak

Proučavanjem važnosti slikovnice u poticanju razvoja djeteta dobiva se uvid u širok potencijal slikovnice kao poticaja za cjelokupni razvoj djeteta. S obzirom na to da je slikovnica čest poticaj u okolini djeteta možemo ju koristiti i za poticanje emocionalnog razvoja djeteta. Istraživanje ovog rada se pretežno oslanjalo na radove autorice Nikolajeve, koja se u svojim radovima osobito posvećuje slikovnici i njezinom utjecaju na emocionalni razvoj djeteta. Slikovnice pred djecu često donose svakodnevne situacije s kojima se djeca susreću i s kojima se djeca lako identificiraju. Upravo zbog toga je važno da svojim sadržajem, veličinom i oblikom budu primjerene djetetovoj dobi (Martinović i Stričević, 2011). Oaklander (1996) ističe kako su emocije srž djetetovog bića te im je važno posvetiti posebnu pozornost. Slikovnice djeci mogu pomoći u boljem razumijevanju svijeta oko sebe (Ciecerski i sur., 2019), ali i svijeta unutar njih samih. Stavljajući naglasak na poticanje emocionalnog razvoja djeteta, važno je dotaknuti se emocionalne inteligencije, čiji razvoj slikovnice mogu poticati. Svojim ilustracijama omogućuju prepoznavanje različitih emocija, tekstom imenovanje, a cjelokupnom porukom stvaranje zdravih uvjerenja o emocijama i njihovom izražavanju, učenje društveno prihvatljivih načina izražavanja i nošenja s emocijama.

Analizom sadržaja može se zaključiti da su emocije sreća, tuga, ljutnja i strah prikazane u 20 najčitanijih slikovnica na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar u 2023. godini. Iako navedene slikovnice nisu primarno osmišljene za poticanje emocionalnog razvoja djeteta, imaju potencijal poticati ga uz dodatan razgovor s roditeljima i/ili odgojiteljima o izrazima lica likova i situacijama u kojima su prikazane emocije. Sreća je najčešće prikazana emocija u slikovnicama, tekstom i ilustracijom.

Važno je odabirati slikovnice koje će biti poticaj za djetetov razvoj i koje će, iako se direktno ne bave poticanjem emocionalnog razvoja, pružati djetetu pogled u svijet, onaj koji ga okružuje i onaj koji ga ispunjava. Ipak, na odraslima leži velika odgovornost prilikom odabira i čitanja slikovnica. Vjerujem da svaka odrasla osoba koja uviđa važnost poticanja emocionalnog razvoja djeteta svaku slikovnicu (čak i onu nekvalitetnu) može iskoristiti na način da se s djetetom razgovara o pročitanom, skrećući pozornost na izraze lica, oblike prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja, povezujući sadržaj s djetetovim svakodnevnim životom.

LITERATURA

1. Andrilović, V. i Čudina, M. (1990). *Osnove opće i razvojne psihologije*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Batič, J. i Haramija, D. (2013). Literarni lik s posebnimi potrebami v slikanicah. *Revija za elementarno izobraževanje*, 6(4), 37-51.
3. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik*, 64(3), 377-398. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/151350>
4. Berg, B. L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences* (4th ed.). Allyn & Bacon. 15-35.
5. Berk., L. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Naklada Slap.
6. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj- emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
7. Budak, V. i Cvijanović, T. (2015). Tematske priče i slikovnice za djecu u treningu soocijalnih vještina. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20 (77/78), 34-36. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/169966>
8. Chabot, D. i Chabot, M. (2009). *Emocionalna pedagogija: osjećati kako bi se učilo: kako uključiti emocionalnu inteligenciju u vaše poučavanje*. Zagreb: Educa.
9. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U R. Javor (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 17-20). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
10. Ciecierski, L., Nageldinger, J., Bintz, W. P. i Moore, S. D. (2019). New Perspectives on Picture Books. *Athens Journal of Education*, 4(2), 123-136. Preuzeto s <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1219816.pdf>
11. Ekman, P. i Friesen, W. V. (1975). *Unmasking the face: A guide to recognizing emotions form facial clues*. Englewood Cliffts, N.J.: Prentice-Hall.
12. Glavina, E. i Bacinger Klobučarić, B. (2017). Mental Health of preschool age children: Storytelling and does it help? U *Early childhood relationships: The foundation for a sustainable future*. International scientific and professional conference OMEP.
13. Gottman, J. i DeClaire, J. (2022). *Kako odgojiti emocionalno inteligentno dijete*. Split: Harfa.
14. Gjurković, T. (2018). *Terapija igrom*. Split: Harfa.
15. Harper, L. J. (2016). Preschool Through Primary Grades: Using Picture Books to Promote Social Emotional Literacy. *YC Young Children*, 71(3), 80-86. Preuzeto s <https://www.jstor.org/stable/10.2307/vcvoungchildren.71.3.80>

16. Hercigonja, Z. (2018). *Emocionalna inteligencija u odgoju i obrazovanju*. Varaždin: Fronta Impress.
17. Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica?. U R. Javor (ur.), *Kakva je knjiga slikovnica (str. 7-11)*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
18. Kovačević, B. i Radmanović, E. (2016). Primarne emocije u hrvatskoj frazeologiji. *Rasprave*, 42(2), 505-527.
19. Kuckartz, U. (2014). *Qualitative text analysis: A guide to methods, practice & using software*. SAGE Publications.
20. LeForge, C. (2018). Contributing to children's early comprehension of emotions: *A picture book approach* (Thesis). Faculty of Graduate Studies, Laurentian University, Sudbury, Ontario.
21. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4(1), 39-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92392>
22. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
23. Nikolajeva, M. (2013). Picturebooks and emotional literacy. *The Reading Teacher*, 67(4), 249-254. Preuzeto s <https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/trtr.1229>
24. Nikolajeva, M. (2017). Emotions in picturebooks. U B. Kovačević i E. Ramadanović (Ur.), *The Routledge Companion to Picturebooks*. 110-118.
25. Oatley, K. i Jenkins, J. M. (2003). *Razumijevanje emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
26. Oaklander, V. (1996). *Put do dječjeg srca – geštaltistički psihoterapijski pristup djeci*. Školska knjiga.
27. Rusz, D., Dias da Silva, M., Mouchika, E., Justin, S., Katopodi, A. i Pasamenhmetoglu, M. (2022). Once upon a time: Detecting emotions in Disney animated movies.
28. Schoppmann, J., Severin, F., Schnieder, S. i Seehagen, S. (2023). The effect of picture book reading on young children's use of an emotion regulation strategy. *PLOS ONE*, 18(8), 1-21.
29. Starc, B., Obradović, Č., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden Marketing.
30. Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17), 137-146. Preuzeto s <https://scholarworks.umass.edu/pare/vol7/iss1/17/>
31. Stražar, B. (1980). *Književnost za otroke*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

32. Šimić, G., Tkalčić, M., Vukić, V., Mulc, D., Španić, E. i dr. (2021). Understanding emotions: Origins and roles of the amygdala. *Biomolecules*, 11(6), 823. Preuzeto s <https://www.mdpi.com/2218-273X/11/6/823>
33. Šišanović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17(66), 8-9. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124183>
34. Tominey, S.L., O'Bryon, E.C., Rivers, E.S. i Shapses, S. (2017). Teaching emotional intelligence in early childhood. *YC Young Children*, 72(1), 6-14. Preuzeto s <https://www.jstor.org/stable/10.2307/90001479>
35. Vignjević, J. i Brandt, M. (2017). »Sreća je kad tata i ja igramo nogomet« ili o dječjem izricanju emocija. *Metodički ogledi*, 24 (2), 85-106. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/294486%3F>
36. Vranjican, D., Prijatelj, K. i Kucalo, I. (2019). Čimbenici koji utječu na pozitivan socio-emocionalni razvoj djece. *Napredak*, 160(3-4), 319-338. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/231177>
37. Vujević, M. (2002). *Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanost*. Zagreb: Školska knjiga.
38. Vuković, D., Keček, D. i Hunjet, A. (2024). Zašto je emocionalna inteligencija važna u razvoju djeteta?. U A. Hunjet *Knjižica sažetaka Festivala znanosti 2024. godine: INTELIGENCIJA*. Koprivnica, Varaždin: Sveučilište Sjever.
39. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 2*. Goldern marketing- Tehnička knjiga.
40. Zhang, S., Liu, X., Yang, X., Shu, Y., Liu, N., Zhang, D. i Liu, Y-J. (2021). The Influence of Key Facial Features on Recognition of Emotion in Cartoon Faces. *Frontiers in Psychology*, 12.
41. Županić Benić, M. i Kalić, K. (2019). Explaining preferences for illustration style and characteristics in early childhood. *Journal of Elementary Education*, 12(2), 215-228. Preuzeto s <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/179>
42. Xu, J. (2023). Developing Emotional Intelligence in Children Through Dialogic Reading, Self-made Books, and Visible Thinking Routines. *Early Childhood Education Journal*.

PRILOZI

1. Matrice analize sadržaja (prikaz analize sadržaja svake slikovnice posebno)

1.1. Lallemand, O. (2022). *Vuk koji je htio obići svijet*. Znanje d.o.o.

		RADOST(18)	TUGA(4)	LJUTNJA(3)	STRAH(14)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	Da (2) <i>Obradovao se vuk. Psovuda je bilo glazbe i veselja.</i>		Da (1) <i>Uznemireno upita.</i>	Da (1) <i>Prestrašene životinje</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (18)	Da (4)	Da (2)	Da (13)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (18)	Usta prema dolje (4)	Otvorena usta (3)	Otvorena usta (14)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (18)	Stisnute oči (4)	Raširene oči (3)	Raširene oči (14)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.2. Galewska- Kustra, M. (2018). *Pino uči govoriti*. Planet Zoe.

		RADOST(34)	TUGA(2)	LJUTNJA(5)	STRAH(2)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	Da (1)- Ha! Ha!	Da (1) – Beba ne želi spavati i plače	Da (1) – Ne!Ne! Ne diraj!	DA (1)- JAO!
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (34)	Da (2)	Da (5)	Da (2)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh(33), otvorena usta (1)	Otvorena usta(1), usta prema dolje (1)	Otvorena usta (3) Ravna usta (1) Usta prema doje (1)	Stisnute usne (2),
	Položaj očiju i obrva	Raširene i podignute obrve (33), raširene oči i ravne obrve (1)	Zatvorene oči(1) Raširene oči i obrve prema dolje(1)	Raširene oči i obrve prema dolje (3) Stisnute oči (1) Raširene oči i obrve prema dolje (1)	Raširene oči i obrve prema gore (2)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	Odgovor na situaciju kada je Pino bio ljut od strane njegove majke bio je: Ne! Ne!, odnosno prekidanje emocije.			

1.3. Davies, B. (2020). *Medo Bruno na farmi*. Planet Zoe.

		RADOST(16)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (16)			
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (16)			
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (16)			
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.4. *Pet minuta za zimske priče.* (2017). Školska knjiga.

		RADOST(120)	TUGA(12)	LJUTNJA(3)	STRAH(9)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	Da (3) <i>Sada izgleda jako sretno... Pjevao je veselo... Sav sretan rekao je medo..</i>	Da (3) <i>Snješko je izgledao žalosno... Tužno je pomislila... Tužno, zavukla se...</i>	Da (3) <i>Već malko srdita... sad se već pomalo ljutila... odvratila je bijesno...</i>	Da (3) <i>Upomoć!, Nije mogao zaspati od brige Uzrujano je uzvratio</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (119)	Da (12)	Da (3)	Da (8)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (119)	Usta prema dolje (11) Otvorena usta (1)	Otvorena usta (2) Ravna usta (1)	Usta prema dolje (2) Otvorena usta (5) Usta prekrivena rukom (2)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (119)	Raširene oči i obrve prema dolje (8) Stisnute oči i suze (2)	Raširene oči (3)	Raširene oči i obrve prema gore (1) Raširene oči i obrve prema dolje (8)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	Kada je medo bio sretan drugi su ga likovi zagrlili. Kada lik nije mogao zaspati od brige zagrlili su ga.			

1.5. Reid,C.(2021). *Ku- ku!: medo*. Planet Zoe.

		RADOST(10)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (10)			
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	osmijeh			
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči			
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.6. Priče za laku noć. (2014). Bege.

		RADOST(128)	TUGA(10)	LJUTNJA()	STRAH(4)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<i>Da (9) Samo tada može mirno i sretno zaspati..., / Filip je jako sretan dječak., Filip se odmah osjećao sretnije./ I zato je medvjedić uvijek sretan./ Sretno je utonuo u san./ Mala zvjezdica sretno je prihvatila poziv.</i>	<i>Da (3) Pa je uvijek žalostan./ Zato sam žalostan...</i>		<i>Da (3) Jedne se noći Filip probudi u strahu... / A Lovorka se jako uplašila.../ Ostanite sa mnom jer se bojim mraka</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (128)	Da (9)		Da (2)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (128)	Usta prema dolje (10)		Usta prema dolje (1) Otvorena usta (1)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (128)	Raširene oči i podignute obrve (5) Stisnute oči i suze (3) Raširene oči i suze (1)		Raširene oči i obrve prema dolje (2)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	Kada se Filip u noći probudio u strahu tata ga je utješio zagrljajem. Lovorka se uplašila, a mama ju je zagrlila.			

1.7. Arrhenius, I. P. (2023). *Gdje je auto?*. Planet Zoe.

		RADOST(7)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (7)			
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh(7)			
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči(7)			
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.8. Hill, E. (1994). *Piko u šumi*. Mladinska knjiga Zagreb.

		RADOST(24)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	DA (2) <i>Piko je veselo rekao... Mama se nasmiješila...</i>			
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (24)			
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (24)			
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (24)			
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.9. Baruzzi, A. (2022). *Dobar dan, leptiru!*. Neretva.

		RADOST(13)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (13)			
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (13)			
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (13)			
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.10. Pervan, J. (2018). *Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi*. Evenio.

		RADOST(12)	TUGA(1)	LJUTNJA(2)	STRAH(4)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<i>DA (1) Smijali su se i igrali...</i>	<i>Da (1) Sljedećeg jutra Rita je cvilila...</i>	<i>DA (2) Rita se durila. Riua se razljutila...</i>	<i>Da (3) Plakao je Mljek., Vikao je Prljek., Cmoljili su i cmizdrali...</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	DA (11)	Ne (1)	Da (1)	Da (3)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (11)		Usne u stranu(1)	Usne u stranu (1) Usne prema dolje (2)
	Položaj očiju i obrva	Zatvorene oči (11)		Raširene oči i podignute obrve (1)	Raširene oči i podignute obrve (3)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	Kada je Rita plakala mama ju je zagrlila.			

1.11. Brlek, E. (2023). *Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvar*. Evenio.

		RADOST(4)	TUGA(1)	LJUTNJA(4)	STRAH(3)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	DA (2) <i>Cijela obitelj veselila se tom posebnom danu – mama, tata, a najviše mali panda. Momo se široko osmijehnuo tati...</i>	DA(1) <i>Lana je zaplakala...</i>	DA (3) <i>Momo je odjednom počeo i ubrzano disati i uzrujano je dotrčao do Lane. Momo je ljutito otiša u svoj šator... Ali sada je mogao osjetiti kada se u njemu javlja ljutnja...</i>	DA(3) <i>Mama i tata znaju da se Momo osjeća jako zabrinuto... Ali ja se bojim da netko ne uzme moje igračke... Ali sada je mogao osjetiti kada se u njemu javljaju briga...</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	DA (4)	DA (1)	Da (1)	
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (4)		Usne prema dolje	
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči i ravne obrve (4)	Zatvorene oči i suze	Raširene oči obrve prema dolje	
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	Kada Momo nije htio dijeliti igračke i kada je bio ljut tata i mama su mu rekli: <i>Znam da ti nije uvijek lako kad netko drugi uzme tvoju najdražu igračku... (zagrljaj) Razumijem tvoju zabrinutost.- Validiranje</i>			

1.12. Yarlett, E. (2018). *Gricko: čudovište koje gricka knjige*. Profil knjiga.

		RADOST(17)	TUGA(3)	LJUTNJA(6)	STRAH(3)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (17)	Da (3)	Da (6)	Da (3)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (17)	Usta prema dolje (3)		Otvorena usta (2) Usta prekrivena rukom (1)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (17)	Raširene oči (3)	Raširene oči i obrve prema dolje (3)	Raširene oči i podignute obrve (3)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.13. Najljepše božićne priče. (1999). Forum.

		RADOST(208)	TUGA(4)	LJUTNJA(4)	STRAH(10)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<i>Da (3) Razveselio se on srdačnom dočeku, usklikne od sreće, veselio ih je pozdravio, obradovao se vuk, posvuda je bilo gozbe i veselja,</i>		<i>Da (3) Upita ga vila ljutito, odgovara djed isto tako ljutito, vidjelo se da je ljut</i>	<i>Da (1) Drhteći od straha</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (208)	Da (4)	Da (4)	Da (10)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (208)	Usta prema dolje (4)	Otvorena usta (2) Ravna usta (1) Usta prekrivena rukom (1)	Otvorena usta (8) usta prekrivena rukom (2)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (208)	Raširene oči (3) Stisnute oči (1)	Raširene oči (3) Stisnute oči (1)	Raširene oči (10)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.14. de Petigny, A. (2017). *Petra se popiščila u gaće*. Forum.

		RADOST(11)	TUGA(5)	LJUTNJA()	STRAH(4)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<i>DA (2) Veselo će ona...</i>	<i>DA (3) A krupne joj suze tekle niz obraze... Plakala je Petra. Odgovara Petra plačući.</i>	<i>Da (1) Uznemirili smo se...</i>	<i>DA (3) Što se dogodilo?! Uznemireno pita Petra...</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	DA (11)	Da (4)	DA (1)	Da (4)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (11)	Usta prema dolje (2) Usta prekrivena rukom (1)	Otvorena usta(1)	Otvorena usta (4)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (11)	Raširene oči i obrve prema dolje (2) Stisnute oči (1) Zatvorene oči i suze (1)	Raširene oči i obrve prema dolje (1)	Raširene oči i podignute obrve (4)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	Mama je tješila Petru kada ju bila tužna.			

1.15. Bond, M. (2011). *Medo Paddington i veliko razgledavanje*. Znanje.

		RADOST(31)	TUGA(2)	LJUTNJA(2)	STRAH(7)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<i>DA (2) Medo Paddington se silno razveselio... Gospodin Gruber se namsije...</i>	<i>Da (2) Paddington je u očaju promatrao... Rekao je da mu je žao...</i>	<i>Da (3) Strogo pogleda... Ljutila se neka žena... Odvrati ljutito</i>	<i>DA (4) Što ćemo sad? Poviće... Bojim se da nas takve ne traže previše..., Bojim se da nisam bio dovoljno brz..</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	DA (31)	Da (2)	Da (2)	DA (7)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (31)	Otvorena usta (2)	Otvorena usta (2)	Usta prema dolje (5) Otvorena usta (2)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (31)	Raširene oči (2)	Raširene oči (3)	Raširene oči obrve prema gora (7)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.16. Scheffler, A. (2023). *Pip i Popi: Dan za snjegovića*. Planet Zoe.

		RADOST(40)	TUGA(6)	LJUTNJA(2)	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<i>DA (1) Veselo je i si su sretni što su kod bake.</i>	<i>DA (2) Sad su oboje jako promrzli i tužni</i>	DA (2) Pobunio se Pip Usprotivila se Popi	
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (40)	Da (6)	DA (2)	
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (40)	Usta prema dolje (5) Usta otvorena (1)	Otvorena usta (2)	
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (39) Zatvorene oči (1)	Raširene oči (5) Stisnute oči (1)	Raširene oči (2)	
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.17. Grubzon: *dodirni me, osjeti me*. (2020). IBIS GRAFIKA.

		RADOST(1)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH(3)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				Da (1) <i>Upomoć! To je on strašni...</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (1)			Da (3)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh(1)			Prekrivena usta rukom (1)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči(1)			Raširene oči (3)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.18. *Peppin dan u prirodi*. Egmont d.o.o.

		RADOST(29)	TUGA(4)	LJUTNJA()	STRAH()
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (29)	Da (4)		
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (29)	Usta prema dolje (4)		
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (29)	Raširene oči (4)		
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.18. *Peppa se ne osjeća dobro*. (2019). Egmont d.o.o.

		RADOST(20)	TUGA(6)	LJUTNJA()	STRAH(1)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				Da (1) <i>Zabrine se mama.</i>
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (20)	Da (6)		Da (1)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (20)	Usta prema dolje (6)		Otvorena usta (1)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (20)	Raširene oči (6)		Raširene oči (1)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

1.20. *Medo Tobi kod vatrogasaca.* (2016). Forum.

		RADOST(11)	TUGA()	LJUTNJA()	STRAH(2)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA				
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	Da (11)			Da (2)
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (11)			Otvorena usta (2)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (11)			Raširene oči (2)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	NE	Nisu uočene reakcije povezane s emocijama, odnosno reakcije na emocionalna stanja likova.			

2. Matrica analize sadržaja (prikaz ukupnih rezultata analize sadržaja)

		SREĆA(754)	TUGA(60)	LJUTNJA(30)	STRAH(66)
Zastupljenost osnovnih emocija u tekstovima	DA	<p>28</p> <p>Ha! Ha! (Pino uči govoriti), <i>Obradovao se vuk</i> (Vuk koji je htio običi svijet), <i>Posvuda je bilo glazbe i veselja</i> (Vuk koji je htio običi svijet), <i>Sada izgleda jako sretno</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Pjevao je veselo</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Sav sretan rekao je medo</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Samo tada može mirno i sretno zaspati</i> (Priče za laku noć), <i>Filip je jako sretan dječak</i> (Priče za laku noć), <i>Filip se odmah osjećao sretnije</i> (Priče za laku noć), <i>I zato je medvjedić uvijek sretan</i> (Priče za laku noć), <i>Sretno je utonuo u san</i> (Priče za laku noć), <i>Mala zvjezdica sretno je prihvatila poziv</i> (Priče za laku noć), <i>Piko je veselo rekao</i> (Piko u šumi), <i>Smijali su se i igrali</i> (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj</p>	<p>16</p> <p><i>Beba ne želi spavati i plače</i> (Pino uči govoriti), <i>Snješko je izgledao žalosno</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Tužno je pomislila</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Tužno, zavukla se</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Pa je uvijek žalostan</i> (Priče za laku noć), <i>Zato sam žalostan</i> (Priče za laku noć), <i>Sljedećeg jutra Rita je cvilila</i> (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), <i>Lana je zaplakala</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>A krupne joj suze tekle niz obraze</i> (Petra se popiškala u gaće), <i>Plakala je Petra</i> (Petra se popiškala u gaće), <i>Odgovara Petra plačući</i> (Petra se popiškala u gaće), <i>Paddington je u očaju</i> (Medo Paddington i</p>	<p>19</p> <p>: Ne!Ne! Ne diraj! (Pino uči govoriti), <i>Uznemireno upita</i> (Vuk koji je htio običi svijet), <i>Već malko srdita... sad se već pomalo ljutila... odvratila je bijesno</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Rita se durila</i> (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), <i>Rita se razljutila</i> (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), <i>Momo je ljutito otišao u svoj šator</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Ali sada je mogao osjetiti kada se u njemu javlja ljutnja</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Upita ga vila ljutito</i> (Najljepše božićne priče), <i>Odgovara djed isto tako ljutito</i> (Najljepše božićne priče), <i>Vidjelo se da je ljut</i> (Najljepše</p>	<p>22</p> <p><i>Jao!</i> (Pino uči govoriti), <i>Prestrašene životinje</i> (Vuk koji je htio običi svijet), <i>Upomoć!</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Nije mogao zaspati od brige</i> (Pet minuta za zimske priče), <i>Jedne se noći Filip probudi u strahu</i> (Priče za laku noć), <i>Lovorka se jako uplašila</i> (Priče za laku noć), <i>Ostanite sa mnom jer se bojim mraka</i> (Priče za laku noć), <i>Plakao je Mrljek</i> (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), <i>Vikao je Prljek</i> (Mrljek i Prljek na smrdljivom putovanju: priča o neopranoj kosi), <i>Mama i tata znaju da se Momo osjećao jako zabrinuto</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Ali ja se bojim da netko ne uzme moje igračke</i> (Momo ne želi dijeliti</p>

		<p>kosi) , <i>Momo se široko osmjehnuo tati</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Cijela obitelj veselila se tom posebnom danu</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Razveselio se on srdačnom dočeku</i> (Najljepše božićne priče), <i>usklikne od sreće</i>(Najljepše božićne priče), <i>veselio ih je pozdravio</i> (Najljepše božićne priče), <i>obradovao se vuk</i> (Najljepše božićne priče), <i>posvuda je bilo gozbe i veselja</i> (Najljepše božićne priče), <i>Veselo će ona</i> (Petra se popiščila u gaće), <i>Medo Paddington se silno razveselio</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Gospodin Gruber se nasmije</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Veselo je i si su sretni što su kod bake</i> (Pip i Popi:</p>	<p>veliko razgledavanje), <i>Rekao je da mu je žao</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Sad su oboje jako promrzli i tužni</i> (Pip i Popi: Dan za snjegovića).</p>	<p>božićne priče), <i>Uznemirili smo se</i> (Petra se popiščila u gaće), <i>Strogo pogleda</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Ljutila se neka žena</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Odvрати ljutito</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Pobunio se Pip</i>(Pip i Popi: Dan za snjegovića), <i>Usprotivila se Popi</i> (Pip i Popi: Dan za snjegovića).</p>	<p>igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Ali sada je mogao osjetiti kako se u njemu javlja briga</i> (Momo ne želi dijeliti igračke: strah od gubitka dragocjenih stvari), <i>Drhteći od straha</i> (Najljepše božićne priče), <i>Uznemireno pita Petra</i> (Petra se popiščila u gaće), <i>Bojim se da nas takve ne traže previše</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Bojim se da nisam bio dovoljno brz</i> (Medo Paddington i veliko razgledavanje), <i>Upomoć!</i> (Grubzon: dodirni me, osjeti me), <i>Zabrine se mama</i> (Pepa se ne osjeća dobro).</p>
--	--	--	---	---	---

		Dan za snjegovića).			
Prikaz osnovnih emocija u ilustracijama	DA	754	57	21	60
Govor tijela likova povezan s izražavanjem osnovnih emocija	Položaj usta	Osmijeh (753) Otvorena usta (1)	Usta prema dolje (50) Otvorena usta (8)	Otvorena usta (15) Ravna usta (4) Usta prema dolje (3)	Otvorena usta (39) Usta prekrivena rukom (6) Usta prema dolje (11) Stisnute usne (3)
	Položaj očiju i obrva	Raširene oči (754)	Raširene oči i obrve prema dolje (21) Raširene oči (23) Stisnute oči (12) Zatvorene oči	Raširene oči (15) Raširene oči i obrve prema dolje (9) Stisnute oči (2)	Raširene oči (30) Raširene oči i obrve prema gore (22) Raširene oči i obrve prema dolje (10)
Prikaz osnovnih emocija kao pozitivne pojave	DA	7 PUTA (na emociju sreće odgovoreno zagrljajem-1, na emociju tuge odgovoreno zagrljajem-2, na emociju ljutnje odgovoreno validiranjem i nuđenjem načina nošenja s emocijom-1, na emociju straha odgovoreno zagrljajem-3)			
		Napomena: U 1 slikovnici primijećeno kako je na emociju ljutnje odgovoreno s Ne!Ne!, odnosno s prekidanjem emocije.			